

MEMORANDUM SCHULDBEMIDDELING 2018-2019

Analyse van de evolutie van de schuldoverlast en voorstellen voor de aanpassing van het beleid ter preventie en bestrijding van schuldoverlast op federaal en gewestelijk niveau

De eisen van het Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aan de politieke partijen en aan de toekomstige gewestelijke en federale regeringen worden gesteund door de schuldbemiddelaars van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die actief hebben meegewerkt aan de totstandkoming van dit document.

Januari 2019

Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Jubelfeestlaan 153-155 - 1080 Brussel
Tel.: 02 217 88 05 – Fax: 02 217 88 07 – info@steunpuntschuldbemiddeling.be

Inhoudstafel

I. Evolutie en impact van het algemeen, sociaal en gezondheidsbeleid (economische, wetgevende en institutionele context): vaststellingen en voorafgaande aanbevelingen4

1. Armoede en kansarmoede bestrijden voordat de diensten schuldbemiddeling tussenkomen ...4
 - 1.1 *Structurele insolventie als gevolg van ontoereikende inkomsten is een van de voornaamste oorzaken van schuldoverlast*..... 4
 - 1.2. *Een steeds kwetsbaarder publiek en de toenemende moeilijkheid van toegang tot sociale rechten en justitie*..... 6
 - 1.3. *Het terugschroeven van wetten ingevoerd om schuldoverlast te bestrijden of invoering van nieuwe wetten die schuldoverlast "veroorzaken"*..... 8
 - 1.4. *Strengere invorderingsprocedures gehanteerd door private en overheidsinstellingen (zowel op federaal als op gewestelijk en lokaal vlak)*.....10
 - 1.5. *De bevoegdheden van de gerechtelijke macht worden steeds meer beperkt*11

II. Aanbevelingen en voorstellen tot aanpassing van de specifieke beleidsmaatregelen die de strijd tegen de schuldoverlast beogen op federaal niveau..... 13

1. De strijd tegen de opeenstapeling van onrechtmatige kosten in de schuldinvoering 13
 - 1.1. *De bedragen aangerekend ten titel van verwijlinteressen, forfaitaire vergoedingen of invorderingskosten beperken*..... 13
 - 1.2. *Gerechtsdeurwaarders die een activiteit van minnelijke schuldinvoering uitoefenen onderwerpen aan de controle van de FOD Economie zoals dit ook voor incassobureaus het geval is*.....17
 - 1.3. *Een einde stellen aan de praktijk van het herhaald uitvoerend beslag op roerende goederen*.....18
 - 1.4. *Herzien van het koninklijk besluit van 30 november 1976 tot vaststelling van het tarief voor akten van gerechtsdeurwaarders in burgerlijke en handelszaken*.....20
 - 1.5. *Een eenvoudig en goedkoop beroep voor de beslagrechter inrichten in geval van misbruik*.....21
 - 1.6. *Formeel verbieden van elke "no cure no pay" praktijk en van de toewijzing van overheidsopdrachten aan een gerechtsdeurwaarderskantoor dat deze "no cure no pay" praktijk zou toepassen*.....23
 - 1.7. *Vereenvoudigen van de procedurevoorwaarden voor de rechtsvordering tot terugvordering in geval van beslag op goederen die aan iemand anders toebehoren*25
2. Meer rekening houden met armoede in de procedures voor schuldinvoering 26
 - 2.1. *Een einde stellen aan onnodige beslagen als drukkingsmiddel op onvermogen personen*26
 - 2.2. *Bijwerken van de lijst van niet voor beslag vatbare goederen bedoeld in artikel 1408 §1 van het Gerechtelijk wetboek*.....27
 - 2.3. *Voorkomen dat het volledige inkomen van de onderhoudsplichtige in beslag wordt genomen*.....28

3. Verbetering van de collectieve schuldenregeling.....	29
3.1. Een betere sociale opvolging verzekeren tijdens de procedure van collectieve schuldenregeling.....	29
3.2. Invoeren van een gedragscode voor gerechtelijke bemiddelaars.....	30
3.3. Invoeren van een doeltreffende en snelle procedure voor het oplossen van geschillen tussen de schuldenaar en de gerechtelijke bemiddelaar.....	31
3.4. Harmoniseren van het verzoekschrift op federaal niveau.....	33
4. De strijd tegen makkelijk krediet.....	33

III. Aanbevelingen en voorstellen voor de aanpassing van de gewestelijke en lokale beleidsmaatregelen die specifiek de strijd tegen schuldoverlast beogen..... 36

1. De strijd tegen de opeenstapeling van onrechtmatige kosten.....	36
1.1. Harmoniseren van de kosten die van schuldenaars worden gevorderd in het kader van de parkeerretributies in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.....	36
1.2. Harmoniseren van de kosten die van schuldenaars worden gevorderd in het kader van gas- en elektriciteitsrekeningen.....	39
1.3. Harmoniseren van de kosten die van schuldenaars worden gevorderd in het kader van ziekenhuisfacturen.....	40
1.4. Harmoniseren van de kosten die van schuldenaars worden gevorderd in het kader van een interventie van de DBDMH.....	42
1.5. De invorderingsprocedures van Vivaqua versoepelen.....	43
1.6. De procedures voor de toewijzing van overheidsopdrachten omkaderen om de aanrekening van onrechtmatige kosten tegen te gaan.....	45
2. ondersteunen van het werk van de diensten schuldbemiddeling.....	47
2.1. Verhogen van de financiële middelen van de diensten schuldbemiddeling.....	47
2.2. Meer erkenning voor het werk van de schuldbemiddelaar.....	48
2.3. De erkende diensten schuldbemiddeling aanmoedigen om aan gerechtelijke bemiddeling te doen.....	50
3. Steunen van projecten ter preventie van schuldoverlast.....	51
4. De behoefte aan statistieken in het Brussels Gewest.....	52

I. EVOLUTIE EN IMPACT VAN HET ALGEMEEN, SOCIAAL EN GEZONDHEIDSBELEID (ECONOMISCHE, WETGEVENDE EN INSTITUTIONELE CONTEXT): VASTSTELLINGEN EN VOORAFGAANDE AANBEVELINGEN

Zoals u hieronder zal kunnen vaststellen, is het van essentieel belang om parallel aan alle maatregelen die de bestrijding van schuldoverlast beogen, een samenhangend en gemeenschappelijk beleid van armoedebestrijding te voeren over alle beleidsniveaus heen.

In dat kader sluiten wij ons aan bij de specifieke en gedetailleerde aanbevelingen (over beleidsmaatregelen inzake inkomen, huisvesting, onderwijs, jobcreatie, gezondheid, ...) die met name worden gedaan in de armoedeverslagen gepubliceerd door het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn, in de verslagen van tal van verenigingen, alsook in de nota van het platform Dag zonder Krediet, in de nota van de Federatie van Brusselse OCMW's en van het platform Justice pour tous¹.

1. Armoede en kansarmoede bestrijden voordat de diensten schuldbemiddeling tussenkomen

1.1 Structurele insolvabiliteit als gevolg van ontoereikende inkomsten is een van de voornaamste oorzaken van schuldoverlast

"Meer en meer kansarmoede, steeds minder beschikbare middelen om schulden af te lossen of facturen te betalen, met bovendien de moeilijkheid om de insolvabiliteit van gezinnen te doen erkennen door schuldeisers; compleet onevenwichtige budgetten als gevolg van te lage inkomsten om te voorzien in het levensonderhoud; ..."

Wat schuldoverlast betreft, en in tegenstelling tot het stereotype beeld van de persoon met schuldoverlast die zijn budget slecht beheert, geld uitgeeft zonder nadenken, overmatig consumeert, te pas en te onpas kredieten aangaat, **stellen we sinds enkele jaren een duidelijke toename vast van schuldoverlast ten gevolge van de dagelijkse kosten voor levensonderhoud (uitgaven voor gezondheid, energie, belastingen, enz.).**

¹ Zie onder meer de verslagen van het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn <http://www.ccc-ggc.brussels/nl/observatbru/publicaties/thematische-rapporten>, het Brussels intersectoraal sociaal verslag dat kan worden gedownload op de website van de CBCS (Conseil bruxellois de coordination sociopolitique - Brusselse raad voor sociopolitieke coördinatie): www.cbcs.be, de nota van de Dag zonder Krediet op www.dagzonderkrediet.be

Vandaag de dag is structurele insolvabiliteit, dat wil zeggen het onvermogen om te voorzien in de basisbehoeften, één van de voornaamste redenen van schuldoverlast in de drie gewesten van het land.

Die vaststelling wordt overigens op nationaal vlak bevestigd door de statistieken van de Nationale Bank die uitwijzen dat bijna 30 % van de personen die een beroep doen op de procedure van collectieve schuldenregeling geen kredietschulden hebben². Hun overmatige schuldenlast is dus te wijten aan andere soorten schulden.

Die situatie is niet nieuw, de analyse van de statistische gegevens die onze vereniging in 2006³ verzamelde, wees reeds uit dat een kwart van de door de Brusselse diensten schuldbemiddeling opgevolgde gezinnen over onvoldoende inkomsten beschikte om het hoofd te bieden aan de dagelijkse kosten voor levensonderhoud (huisvesting, verwarming, voeding, hygiëne, gezondheidszorgen, kosten voor onderwijs).

De vaststellingen van de Brusselse actoren op het terrein, zowel in de maatschappelijke sector als de gezondheidssector, zijn unaniem en beklemtonen de verslechterde socio-economische situatie van hun cliënten: *"De verarming van een deel van de Brusselse bevolking neemt toe, met als gevolg de dagelijkse vaststelling van maatschappelijke ongelijkheden en levenswijzen die meer weg hebben van overleven dan van een normaal leven"*.⁴

Verskillende studies bevestigen het feit dat de uitgaven voor huur, energie en levensnoodzakelijke behoeften het grootste deel van het budget opsloppen van de arme gezinnen in Brussel. De prijsstijging van deze goederen en diensten van de laatste jaren treft dus in de eerste plaats en voornamelijk gezinnen met bescheiden of lage inkomens. Een studie uit 2006 toonde reeds aan dat de armste Brusselse gezinnen tot 64% van hun inkomsten besteedden aan huisvesting^{5 6}.

Zo bevinden zich vandaag veel Brusselse gezinnen in een situatie van zeer ernstige sociaaleconomische kwetsbaarheid. Voor velen onder hen is de financiële ruimte die vroeger nog overbleef na de betaling van alle kosten om te voorzien in het levensonderhoud, vandaag verdwenen⁷.

² Verslag Statistieken 2017 van de Centrale voor Krediet aan Particulieren, bladzijde 14 te downloaden op de website van de Nationale Bank van België: www.nbb.be

³ Statistisch verslag over de schuldoverlast van de gezinnen in Brussel, 2006, Steunpunt Schuldbemiddeling (voormalig Grepa) verkrijgbaar per mail via info@steunpuntschuldbemiddeling.be

⁴ Intersectoraal verslag 2018 – Centre Bruxellois de Coordination Sociale. Dit verslag steunt op een vergelijkende lezing van de sectorale verslagen van 2017 van de volgende gezondheids- en sociale federaties: FdSS, FSB, FEDITO BXL, FMM, LBFSM, CAMD, FLCPF, FBSP.
http://www.cbcs.be/IMG/pdf/rapport_intersectorie_l20132018_pdf_interactifa4.pdf?1959/583fddc20f8b34525d4a76c8cc8509ade3e88723

⁵ In 2006 besteedde 54% van de Brusselse huurders (die de meerderheid vormen in Brussel) een bedrag gelijk aan 41 % van hun totale inkomsten aan huisvesting. De 10% armste gezinnen besteedden tot 64% van hun inkomsten aan huisvesting: Loyers : Comment sortir de l'impasse ? N. Bernard in Les échos du logement 03/2006 n°1 (pp. 1-13)

⁶ De situatie op de Brusselse huisvestingsmarkt is zo erg dat het zelfs voor gezinnen met een bescheiden inkomen uiterst moeilijk is geworden om een degelijke, aangepaste en financieel toegankelijke woning te vinden: SITUATION DU LOGEMENT à BRUXELLES : Vers une ville duale ? Nicolas BERNARD, Professor aan de Facultés universitaires de Saint-Louis, pagina 18, 05-10-2007
http://www.iwonline.be/IMG/pdf/Texte_Nicolas_Bernard.pdf

⁷ "Het verlies aan koopkracht van de gezinnen met de laagste inkomens kan sinds 2004 begroot worden op een bedrag tot € 400 op jaarbasis. Voor kansarme gezinnen was dat misschien net de kleine marge die overbleef en

Aanbevelingen

Naast de talrijke aanbevelingen op het vlak van inkomen, huisvesting, onderwijs, jobcreatie, gezondheid, ... lijkt het ons van essentieel belang om:

1. de sociale minima te verhogen (of deze ten minste aan te passen aan de armoededrempels);
2. de toegang tot sociale rechten te individualiseren.

1.2. Een steeds kwetsbaarder publiek en de toenemende moeilijkheid van toegang tot sociale rechten en justitie

Bij deze sociaaleconomische kwetsbaarheid komen steeds vaker nog andere factoren kijken, die mee aan de oorsprong liggen van de schuldenlast of deze nog verzwaren (gezondheidsproblemen, psychologische en sociale problemen, begripsmoeilijkheden, taalproblemen, analfabetisme, verslaving, ...)

Aldus worden de aanvragen steeds complexer en vergen ze een zeer grote mobilisatie van middelen om een passende sociale begeleiding te verzekeren.

"Dit ware "kluwen" van problemen die elkaar wederzijds versterken, heeft tal van gevolgen, zowel wat betreft de geschiktheid van de hulpverlening (de cliënt klopt niet altijd aan op het juiste adres, de dienst moet zich bezighouden met materies die zij niet beheerst), als wat betreft de duur van de hulpverlening (de vragen stapelen zich eindeloos op, er komt maar geen einde aan de hulpverlening), of nog op het vlak van de adequate inzet van competenties (de verstrengeling van de sociale en gezondheidsproblemen noopt vele diensten ertoe om "een beetje van alles" te doen of om tegemoet te komen aan de dringendste behoeften)"⁸.

Tegelijkertijd stellen we vast dat **veel mensen niet genieten van de sociale rechten, financiële tegemoetkomingen en/of fiscale regimes waar ze recht op hebben.**

De bestaande sociale maatregelen en tegemoetkomingen zijn dermate versnipperd, de administratieve procedures zo complex, de toegangsvoorwaarden zo uiteenlopend, dat het erg moeilijk is om zijn weg erin terug te vinden, zelfs voor maatschappelijk assistenten.

Het recente verslag van het Brussels Observatorium voor Gezondheid en Welzijn toont het op ontegensprekelijke wijze aan: de toegang tot de sociale rechten in het Brussels Gewest wordt steeds moeilijker, wat tal van situaties van sociale onderbescherming in de hand werkt.

die nu volledig verdwenen is": Indice des prix, indexation et pouvoir d'achat des ménages à petits revenus - Prijzenindex, indexering en koopkracht van gezinnen met lage inkomsten, Philippe Defeyt, Institut pour un développement durable, CSCE nummers 60-61, november/maart 2008 www.asbl-csce.be

⁸ Intersectoraal verslag 2018

http://www.cbcs.be/IMG/pdf/rapport_intersectoriel20132018_pdf_interactifa4.pdf?1959/583fddc20f8b34525d4a76c8cc8509ade3e88723

"De administratieve stappen en het parcours die de instellingen verwachten, liggen soms mijlenver af van of zijn onevenredig met de situaties die de betrokken personen concreet beleven. De opgelegde normen (te ondernemen stappen, voorleggen van bewijzen, selectiecriteria, ...) worden echte beproevingen die de mensen uitputten"⁹.

Een ander groot probleem is de uiterst moeilijke toegang tot justitie of gewoonweg tot kwaliteitsvolle juridische informatie voor de personen die wij opvolgen.

Ook al heeft het Grondwettelijk Hof recent¹⁰ geoordeeld dat het remgeld van € 50 ingesteld door de hervorming van de juridische bijstand¹¹ in strijd is met de Grondwet, blijft de hervorming van kracht in haar andere aspecten en blijft zij de toegang tot justitie voor de meest kwetsbare personen bemoeilijken¹².

Zoals de verenigingen die deel uitmaken van het platform Justice pour Tous benadrukken, *"blijft het recht van toegang tot justitie voor veel mensen een illusie: mensen die niet tijdig de documenten terugvinden, die bewijzen dat ze recht hebben op een pro deo advocaat, personen die, wegens de beperkte beschikbaarheid van passend en toegankelijk eerstelijns juridisch advies, niet weten dat zij recht hebben op een pro deo advocaat, enz."*

Echter, *"Het lezen en begrijpen van juridische documenten vraagt een kennis die een groot gedeelte van onze bevolking niet bezit. Een vaak terugkerende reactie bij de mensen is het negeren van de briefwisseling en dagvaardingen als een uiting van machteloosheid. Deze reactie heeft echter vrij vlug een vicieuze cirkel tot gevolg waarbij de kansen om recht te krijgen teniet gedaan worden. Het gevoel van intellectueel onvermogen gaat overwegen op het principe van "eigen" verantwoordelijkheid dat van burgers gevraagd wordt in hun omgang met onze rechtsstaat"¹³.*

⁹ Thematisch rapport 2016 - Inzichten in non take-up van de sociale rechten <http://www.ccc-ggc.brussels/nl/observatbru/publications/2016-thematisch-rapport-inzichten-non-take-van-de-sociale-rechten-en>

¹⁰ Arrest van het Grondwettelijk Hof van 21-06-2018

¹¹ Hervorming ingevoerd door de wet van 6 juli 2013 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot de tweedelijns juridische bijstand

¹² P. De Gendt, "La réforme de l'aide juridique : vers une justice à deux vitesses ?", Analyses et Etudes - Droits de l'Homme, april 2016, in <http://www.sireas.be/publications/analyse2016/2016-04int.pdf>, pp. 3-4.

[4] <http://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=qrva&language=nl&cfm=qrvaXml.cfm?legislat=54&dossierID=54-B138-866-2194-2017201818986.xml> (12% voor de Orde van de Vlaamse Balie, 23 % voor de Orde van Franstalige en Duitstalige advocaten)

¹³ <http://www.armoedebestrijding.be/publications/AVA10jaar/justitieNL.pdf>

Aanbevelingen

Om een nog verder gaande uitsluiting van kansarme gezinnen te vermijden, is het van belang om **de toegang tot sociale rechten te verbeteren**, wat onder meer het volgende impliceert:

1. De wildgroei van selectieve maatregelen en verschillende statuten vermijden;
2. De administratieve procedure zoveel mogelijk vereenvoudigen;
3. De toekenning van sociale rechten verder automatiseren;
4. Eerstelijns maatschappelijk werk versterken om de mensen uit de kansarmoede te halen;
5. Het publiek beter informeren om de toegang tot sociale rechten te vergemakkelijken;
6. De aanwezigheid en opdrachten van ervaringsdeskundigen¹⁴ versterken in onze openbare instellingen;

Verder moet ook de **toegang tot justitie verbeterd worden**

7. De toegang tot juridische bijstand grondig herzien.

1.3. Het terugschroeven van wetten ingevoerd om schuldoverlast te bestrijden of invoering van nieuwe wetten die schuldoverlast "veroorzaken"

Wij stellen ook vast dat de wetgever de laatste jaren steeds vaker terugkomt op legislatieve overwinningen in de strijd tegen schuldoverlast.

Zo had de collectieve schuldenregeling bijvoorbeeld tot doel de financiële toestand van de schuldenaar te herstellen en hem op het einde van de procedure in staat te stellen met een schone lei te herbeginnen en zich weer in de maatschappij in te schakelen. Het doel was *het verminderen van de maatschappelijke kost van schuldoverlast als gevolg van de sociale uitsluiting van personen met schuldoverlast, zwartwerk, de ondergrondse economie, bepaalde vormen van criminaliteit, enz.*¹⁵. De wet had dus tot doel een maatschappelijk beleid te ondersteunen, dat de maatschappelijke re-integratie beoogde van personen die uit het economische circuit waren uitgesloten, door hen met name de kans op een nieuwe start, *a fresh start*, te bieden.

Deze aanpak gebaseerd op het gemeenschappelijk belang impliceert dat men rekening houdt met alle schulden van een individu, zonder uitzondering.

In 2014 heeft de wetgever echter de schuldkwijtschelding inzake strafrechtelijke boetes¹⁶ onmogelijk gemaakt en het bekomen van een kwijtschelding van onderhoudsschulden¹⁷ bemoeilijkt.

¹⁴ <https://www.mi-is.be/nl/ervaringsdeskundigen-armoede-en-sociale-uitsluiting>

¹⁵ *Parl. doc.*, Kamer. 1997-1998, 1073/1, p.17.

¹⁶ Artikel 464/1, §8, vijfde lid van het Wetboek van Strafvordering: "de kwijtschelding of vermindering van de straffen in het raam van een collectieve insolventieprocedure of burgerlijke beslagprocedure enkel kan worden toegestaan met toepassing van de artikelen 110 en 111 van de Grondwet".

Dat heeft tot gevolg dat, indien het bedrag aan boete- of onderhoudsschulden erg groot is en het beschikbare bedrag van de aanvrager klein zonder zicht op beterschap, de collectieve schuldenregeling gedoemd zal zijn om te mislukken. Hoe kan men immers het financiële herstel van de betrokken persoon bewerkstelligen als aan het einde van de procedure, de schuldeiser die niet volledig werd terugbetaald, opnieuw beslag kan laten leggen op de inkomsten van de schuldenaar, waardoor deze in een nieuwe schulden螺旋 terecht komt?

Eveneens in het kader van de collectieve schuldenregeling, kunnen we de wet van 14 juni 2013 (BS 1 maart 2013) vermelden, die alle redenen voor de herroeping van de procedure op voet van gelijkheid heeft gezet en die voortaan gedurende 5 jaar de toegang tot de procedure weigert aan elke persoon die voorheen zou zijn herroepen, ongeacht de reden voor die herroeping.

Andere wetten hebben perverse effecten en werken situaties van schuldoverlast in de hand.

Een voorbeeld: de wet van 12 mei 2014¹⁸ biedt de DAVO voortaan de mogelijkheid om de voorschotten of achterstallen van onderhoudsgelden terug te vorderen via een beslaglegging op het volledige inkomen van een onderhoudsplichtige terwijl de DAVO voorheen geen beslag mocht leggen dat tot gevolg zou hebben dat de bestaansmiddelen van de onderhoudsplichtige lager zouden liggen dan het bedrag van het leefloon.

We stellen evenwel vast dat de beslaglegging op het volledige inkomen van de onderhoudsplichtige geen langetermijnoplossing biedt voor de onderhoudsgerechtigde. Wel integendeel, aangezien de minst bedeelde onderhoudsplichtigen erg snel na de eerste beslagen in de armoede en/of in de schulden螺旋 terecht komen wat leidt tot, ofwel het indienen van een aanvraag tot collectieve schuldenregeling die alle uitvoerende maatregelen opschort, ofwel een maatschappelijke marginalisering van de betrokkene.

Aanbeveling

Zonder afbreuk te doen aan het beginsel van de responsabilisering van schuldenaars, menen wij dat het belangrijk is om erover te waken dat door de wetgever voorziene maatregelen er niet toe leiden dat zij verstoken worden van alle bestaansmiddelen of hen alle hoop op economische re-integratie wordt ontnomen.

17 Wet van 12 mei 2014 houdende wijziging van de wet van 21 februari 2003 tot oprichting van een Dienst voor alimentatievorderingen bij de FOD Financiën en tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, met het oog op een effectieve invordering van onderhoudsschulden - in werking getreden op 1/09/2014

¹⁸ Op cit onder 17

1.4. Strengere invorderingsprocedures gehanteerd door private en overheidsinstellingen (zowel op federaal als op gewestelijk en lokaal vlak)

Wij stellen op het terrein steeds vaker vast **dat schuldeisers (publieke zowel als private) gestandaardiseerde invorderingsprocedures toepassen, waarbij de terugbetaling van de schuld binnen een bepaalde termijn wordt geëist, ongeacht de financiële toestand van het gezin.**

Wij betreuren **deze maatregelen die de situatie nog doen verslechteren van de meest kwetsbare gezinnen** die niet in staat zijn om afbetalingsplannen voor te stellen die in overeenstemming zijn met de eisen van de schuldeiser.

Bovendien **ontnemen** deze rigide procedures **de facto elk nut aan de diensten voor schuldbemiddeling** aangezien er geen enkel krediet wordt toegekend aan hun budgettair onderzoek en hun voorstellen tot terugbetaling.

Vanuit sociaal en economisch standpunt, blijkt een minnelijke schuldbemiddeling nochtans uiterst nuttig, in het bijzonder als goedkoop alternatief voor de collectieve schuldenregeling.

Voorbeeld: de FOD Financiën

Tot voor kort volgde de belastingadministratie inzake gespreide betalingen de regel dat elke aanzuiveringsregeling werd geweigerd, dat langer liep dan één jaar te tellen vanaf het ontstaan van de schuld, en ongeacht de financiële toestand van de schuldenaar. In geval van weigering werd de schuldenaar verzocht een collectieve schuldenregeling aan te vragen, in welk geval de administratie de betalingsmoeilijkheden van de schuldenaar als structureel en niet als tijdelijk beschouwde.

Sinds kort heeft de FOD Financiën een procedure¹⁹ ingevoerd, die de schuldenaar de mogelijkheid biedt om, onder bepaalde voorwaarden, een afbetalingsplan van meer dan één jaar te bekomen, zonder dat de terugbetalingstermijn evenwel de 5 jaar mag overschrijden.

Dat is een positieve maatregel die tegemoet komt aan een vraag van de diensten voor schuldbemiddeling. Toch is de procedure nog voor verbetering vatbaar. Door haar gestandaardiseerde karakter is ze immers weinig flexibel. Een persoon die, gelet op zijn budget, in staat is om zijn schuld in 6 jaar in plaats van in 5 jaar af te betalen, wordt niet toegelaten tot de procedure. Deze persoon zal opnieuw naar de collectieve schuldenregeling worden verwezen. Deze gerechtelijke procedure brengt evenwel grote kosten met zich mee voor de maatschappij. Een afbetalingsplan afspreken met de belastingadministratie, ook al loopt dit over een langere periode, is daarom vaak een betere oplossing voor alle partijen.

Overigens kan de administratieve schuldenregeling slechts worden aangevraagd nadat de belastingadministratie een "klassiek" afbetalingsplan heeft geweigerd.

¹⁹ De administratieve schuldenregeling

Men moet dus eerst een afbetalingsplan aanvragen (zeker wetende dat dit niet zal worden toegekend aangezien dit over een langere periode dan één jaar zal lopen), alvorens men een aanvraag kan indienen voor een administratieve schuldenregeling. Deze voorafgaande formaliteit lijkt ons zinloos en brengt een onnodige complicatie van de procedure met zich mee.

Aanbeveling

In het algemeen wensen wij dat meer rekening wordt gehouden met de armoedeproblematiek bij de uitwerking van de invorderingsprocedures om zo tot een beter evenwicht te komen tussen de rechten van de schuldeisers en de rechten van de meest kwetsbare schuldenaars, door zeker te stellen dat deze laatste een leven kunnen leiden dat in overeenstemming is met de menselijke waardigheid.

1.5. De bevoegdheden van de gerechtelijke macht worden steeds meer beperkt

Het constante streven naar de vermindering van de gerechtelijke achterstand, de ontlasting van de hoven en rechtbanken en het realiseren van besparingen in justitie leiden tot de invoering van administratieve of vereenvoudigde procedures voor het afleveren van uitvoerbare titels die vaak voorbijgaan aan de tegensprekelijkheid en de tussenkomst van de rechter beperken tot een compleet bijkomstige controle.

Zo is het **aantal “nieuwe uitvoerbare titels”** dat de laatste jaren is opgedoken in ons wetgevend arsenaal **haast niet meer te tellen**. Het gaat om **titels die werden bekomen via vaak eenzijdig ingestelde procedures of procedures die weinig rekening houden met de rechten van de verdediging**.

Een greep uit deze uitvoerbare titels:

- Het betalingsbevel;
- Het Europese betalingsbevel;
- Het proces-verbaal van niet-betwisting overeenkomstig de artikels 1394/20 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek;
- Het bevel tot betaling bedoeld in artikel 65/1 van de wet van 16 maart 1968 betreffende de politie over het wegverkeer;
- De niet-fiscale dwangbevelen die tal van administratieve overheden zich kunnen afleveren.

Deze uitvoerbare titels worden bekomen via snelle, vaak eenzijdige procedures (behalve indien men zijn betwisting binnen een zeer korte termijn kenbaar maakt) en hebben dramatische gevolgen voor de meest kwetsbare groepen die vaak niet in staat zijn om binnen de opgegeven termijnen te reageren.

Zo vorderen sommige gemeenten hun parkeerretributies bijvoorbeeld in via het mechanisme van het niet-fiscaal dwangbevel. Indien geen parkeerticket werd genomen kan de gemeenteontvanger, na verzending van een ingebrekestelling per aangetekend schrijven, een dwangbevel afleveren (zoals gebeurt in belastingkwesties). Dat dwangbevel wordt bij deurwaardersexploot betekend aan de schuldenaar die binnen de

maand beroep kan aantekenen bij de rechter. In dat stadium zijn de invorderingskosten al behoorlijk opgelopen aangezien het bedrag van de retributie wordt vermeerderd met herinneringskosten, de kosten voor de ingebrekestelling en de betekening van het dwangbevel (ongeveer € 200).

Eens zij in het bezit zijn van de uitvoerbare titel, kunnen de schuldeisers snel overgaan tot procedures van gedwongen tenuitvoerlegging die de meest kwetsbare schuldenaars in een spiraal van schuldoverlast doen terechtkomen.

Aanbeveling

In het algemeen, zijn wij van mening dat het van belang is om te waken over het tegensprekelijke karakter van procedures alsook over de rechten van de verdediging in het beleid dat de bestrijding van onbetaalde schulden beoogt.

II. AANBEVELINGEN EN VOORSTELLEN TOT AANPASSING VAN DE SPECIFIEKE BELEIDSMAATREGELEN DIE DE STRIJD TEGEN DE SCHULDOVERLAST BEOGEN OP FEDERAAL NIVEAU

1. De strijd tegen de opeenstapeling van onrechtmatige kosten in de schuldvordering

1.1. De bedragen aangerekend ten titel van verwijlinteressen, forfaitaire vergoedingen of invorderingskosten beperken.

Wij stellen in onze schuldbemiddelingsdossiers vast dat aan **consumenten met een betalingsachterstand vaak onrechtmatige herinnering- of invorderingskosten en forfaitaire vergoedingen worden aangerekend.**

Wij stellen de terugbetaling van de schuld niet ter discussie, maar zijn van mening dat het van essentieel belang is te vermijden dat schuldeisers of degenen die zij gelasten met de invordering van hun schulden (deurwaarders, incassobureaus, advocaten) de niet-betaling van de schuld aangrijpen om buitensporige en ongerechtvaardigde kosten aan te rekenen.

De huidige wetgeving biedt de partijen van een overeenkomst de mogelijkheid om op voorhand vast te leggen hoe de eventuele schade die zou voortvloeien uit de niet-uitvoering door een partij van haar verplichtingen, zal worden vergoed. Dat is de functie van het **strafbeding**.

Om wettelijk te zijn, moet het strafbeding een schadevergoedingsfunctie hebben (ten minste in overeenkomsten gesloten met consumenten²⁰). Dat betekent dat het als doel moet hebben het werkelijk door de schuldeiser geleden nadeel te herstellen.

De partijen van een overeenkomst moeten dus op een redelijke wijze inschatten welke schade de partij die het slachtoffer is van de niet-uitvoering of de gedeeltelijke uitvoering van de verplichtingen voortvloeiend uit de overeenkomst zou kunnen lijden en deze schade begroten of, op zijn minst, criteria vastleggen op basis waarvan de schade kan worden berekend. Het strafbeding mag niet worden gebruikt om de in gebreke blijvende partij te straffen. Het strafbeding heeft een vergoedend en geen bestraffend karakter.

Toch stellen we **op het terrein vast dat de toepassing van strafbedingen aanleiding geeft tot het aanrekenen van tal van buitensporige kosten.**

Zo voorzien bijvoorbeeld de algemene voorwaarden van een postorderbedrijf dat, in geval van wanbetaling, aan de schuldenaar twee boetes zullen worden aangerekend (€ 50 en € 70) alsook verwijlinteressen van 1,65 % per maand, vermeerderd met alle herinneringskosten die volgens een onduidelijk tarief

²⁰ Zie artikel VI. 84, 17° en 24° van het Wetboek economisch recht.

worden berekend. Door de toepassing van een dergelijk strafbeding wordt de oorspronkelijke hoofdsom van € 52,88 plots een “factuur” van € 218,94 (buiten elke procedure van gerechtelijke invordering om).

Bovendien hebben we sinds 2009 en de toepassing van de wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument op de gerechtsdeurwaarders²¹ een wildgroei kunnen vaststellen van strafbedingen die, bovenop een of twee forfaitaire vermeerderingen en verwijlinteressen, aan de in gebreke blijvende partij alle invorderingskosten in rekening brengen, waarbij specifiek wordt verwezen naar het koninklijk besluit van 30 november 1976 tot vaststelling van het tarief voor akten van gerechtsdeurwaarders in burgerlijke en handelszaken.

Een voorbeeld: de algemene voorwaarden van een Brusselse takeldienst: “Elke factuur die onbetaald is gebleven op de vervaldag zal zonder voorafgaande kennisgeving worden overgemaakt aan onze gerechtsdeurwaarders. Alle invorderingskosten zullen in rekening worden gebracht aan de schuldenaar. Die kosten zullen worden berekend overeenkomstig het KB van 30/11/1976 tot vaststelling van het tarief voor akten van gerechtsdeurwaarders in burgerlijke en handelszaken”.

Dat geeft volgende aanrekening van kosten:

m'a chargé de vous réclamer le paiement des montants suivants :

Le principal		400,00
acture : 38958 du 29/08/2011 pour le dépannage du 27/08/2011 (100050810452)	425,99	
- Payé 29/08/2011 (100050810452)	-25,99	
Les intérêts		18,57
Majoration forfaitaire (Conditions Générales)		50,00
	50,00	
Total		468,57
frais de mise en demeure : 26/04/2012		20,83
Droit d'encaissement		13,54
Reste dû en Euro		502,94

Bedragen aangerekend op basis van het strafbeding

Dit soort strafbeding komt ook voor in tal van gemeentelijke reglementen voor parkeerretributies en in de algemene voorwaarden van veel ziekenhuizen en openbare of private instellingen.

Voorbeeld van een afrekening van gevorderde bedragen in het kader van een minnelijke invordering van een onbetaald parkeerticket (voor de stad Brussel):

²¹ **De wet betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument** verbiedt degene die voor rekening van een onderneming een schuld minnelijk invordert, om aan de in gebreke blijvende schuldenaar een vergoeding of retributie aan te rekenen die niet in de onderliggende overeenkomst is voorzien (artikel 5). Daarop pasten de schuldeisers hun algemene voorwaarden aan (onderliggende overeenkomst) door te voorzien dat de kosten van degene die de schuld minnelijk invordert voor rekening komen van de schuldenaar.

Le principal - 08/09/2012 14:04 1BW1858 Mercedes Adolphe Max Bd. f62 (601137336629)	40,00	☐	40,00	= 25 € + 15 € administratieve kosten voor de herinneringskosten
Total			40,00	
Lettre de sommation : 29/04/2013			18,20	
droit de recette : 14/05/2013			3,89	
Droit d'acompte : 14/05/2013			4,80	
Sous-total			76,89	
Paieement : 14/05/2013			-40,00	
Lettre de sommation : 01/07/2013			18,20	
Droit d'encaissement			0,12	
Droit d'acompte			4,84	Toepassing van het strafbeding dat voorziet dat alle minnelijke invorderingskosten ten laste van de schuldenaar zijn volgens het tarief voorzien in het KB van 1976
Reste dû en Euro			60,05	

Na betaling van de hoofdsom (€ 25) en van de administratiekosten (€ 15), blijft de schuldenaar nog een bedrag van € 60,05 verschuldigd.

De wettigheid van dit soort strafbedingen wordt in vraag gesteld: in haar advies van 14 juli 2016, heeft de Commissie voor onrechtmatige bedingen (COB 39) geoordeeld dat dergelijke bedingen problematisch zijn wat betreft de voorwaarden van begrijpelijkheid, duidelijkheid en evenredigheid waaraan strafbedingen moeten voldoen.

Zo zijn ook sommige rechters samen met ons de mening toegedaan dat deze bedingen strijdig zijn met de wet op de minnelijke invordering van schulden van de consument aangezien zij ertoe leiden dat de schuldenaars kosten ten laste worden gelegd, die eigen zijn aan degene die de schuld minnelijk invordert, wat de genoemde wet precies beoogt te vermijden.

Wij menen dat het van essentieel belang is om, in het kader van de invordering van onbetaalde schulden, hervormingen door te voeren ter voorkoming van de opeenstapeling van de kosten die de schuldoverlast van consumenten onnodig verzwaren, zonder dat dit enig voordeel oplevert, noch voor de schuldeiser, noch voor de maatschappij in haar geheel.

Zo menen wij dat het van belang is om de bedragen²² die aan de consument mogen worden aangerekend in geval van wanbetaling, strikter te reglementeren.

Het doel is een **evenwicht te bereiken tussen de rechten en plichten van de partijen**, waarbij de schuldeiser van een onbetaalde som in staat wordt gesteld om een redelijke vergoeding te vragen voor de gemaakte invorderingskosten, terwijl tegelijkertijd de consument wordt beschermd tegen onrechtmatige praktijken.

²² Door een billijk en evenredig plafond vast te stellen voor het bedrag van de forfaitaire schadevergoeding (strafbeding) en de nalatigheidsinteressen die van de in gebreke blijvende consument mogen worden gevorderd.

Aanbevelingen

1. Het strafbeding plafonneren

Gelet op de moeilijkheid om de schadevergoedingsfunctie en het evenredige karakter van een strafbeding te beoordelen alsook de kosten voor toegang tot justitie om de toepassing van een onrechtmatig beding te betwisten, zijn wij van oordeel dat de wetgever vooraf moet tussenkomen door de bedragen te plafonneren, die mogen worden gevorderd bij wijze van kosten, forfaitaire vergoeding en interesten in geval van wanbetaling.

Het doel is om zowel voor de consument als voor de schuldeiser, een duidelijk, eenvoudig en billijk systeem in te voeren om zo een einde te stellen aan het misbruik dat in de praktijk wordt vastgesteld, in navolging van wat reeds bestaat op het vlak van consumentenkrediet.

Wij pleiten voor de invoering van een nieuwe artikel VI.83 bis in het Wetboek van economisch recht dat als volgt zou luiden:

“§1 In ieder geval is elk beding of elke voorwaarde die ertoe strekt de niet-uitvoering of de gedeeltelijke uitvoering van een verplichting te sanctioneren onrechtmatig en bijgevolg van rechtswege nietig, als dit er niet in voorziet dat, in geval van wanbetaling of betalingsachterstand vanwege de consument:

1° de verwijlinteresten en de forfaitaire vergoeding slechts mogen worden aangerekend na het verstrijken van een termijn van 15 dagen volgend op de verzending van een ingebrekestelling waarin de gevorderde bedragen worden verklaard.

2° de kosten van deze ingebrekestelling en van de eventuele volgende herinneringen maximaal € 7,50 bedragen, vermeerderd met de op het ogenblik van verzending geldende portkosten.

4° na het verstrijken van de voornoemde termijn van 15 dagen, in geval van niet-uitvoering, de onderneming enkel verwijlinteresten in rekening mag brengen aan de wettelijke interestvoet vermeerderd met een coëfficiënt van maximaal 15 % en een forfaitaire schadevergoeding van maximaal:

25€ als het in hoofdsom gevorderde bedrag lager is dan € 250;

10% van het in hoofdsom gevorderde bedrag met een maximum van € 65 als het bedrag hoger is dan € 250.

§2 Er mag geen enkel ander bedrag van de consument worden gevorderd, noch door de onderneming zelf, noch door degene die de schuld minnelijk invordert voor rekening van de onderneming”.

2. Verbieden van bedingen die bedoeld zijn om de wet betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument te omzeilen

Artikel 5 van de wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument zodanig wijzigen dat, in de overeenkomsten of onderliggende algemene voorwaarden, alle standaard bedingen die degene die schulden minnelijk invordert voor rekening van een derde toelaat om zijn kosten aan te rekenen aan de schuldenaars, worden verboden

door toevoeging van de tekst: “Er mag geen ander bedrag dan hetwelk voorzien is in artikel VI.83 bis §1 van het nieuwe Wetboek van economisch recht worden gevorderd van de consument, noch door de onderneming zelf, noch door degene die de schuld minnelijk invordert voor rekening van de onderneming”.

3. Wijzigen van de toerekening van de betalingen

Artikel 1254 van het Burgerlijk wetboek wijzigen en alle door de schuldenaar uitgevoerde betalingen eerst toerekenen aan het kapitaal, vervolgens aan de interesten en slechts dan aan de contractuele strafbedingen.

4. De aanrekening bestrijden van onrechtmatige kosten in de invorderingprocedures ingeleid door onze publieke en administratieve overheden, zowel op federaal als op gewestelijk en lokaal vlak

Er moet een verbod komen voor federale, gewestelijke en lokale openbare en administratieve overheden (zoals gemeenten, ...), parastatalen en instellingen van openbaar nut (openbare ziekenhuizen, Vivaqua, Sibelga, enz., ...) om strafbedingen te voorzien die als doel hebben de wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument te omzeilen.

1.2. Gerechtsdeurwaarders die een activiteit van minnelijke schuldinvordering uitoefenen onderwerpen aan de controle van de FOD Economie zoals dit ook voor incassobureaus het geval is.

Wij stellen in de praktijk²³ vast dat **sommige deurwaarderskantoren systematisch de wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument overtreden** (onjuiste juridische bedreigingen, invordering van niet wettelijk toegestane bedragen, niet meedelen van de gegevens van de schuldeiser, belagen van de schuldenaar die uitdrukkelijk en gemotiveerd heeft te kennen gegeven de schuld of een deel ervan te betwisten, ...).

Ten tijde van de invoering van de wet van 2002 en van haar wijziging in 2009, had de wetgever geoordeeld dat advocaten en gerechtsdeurwaarders, in tegenstelling tot incassobureaus, niet dienden onderworpen te worden aan de controle van de FOD Economie omdat voor deze beroepen een gedragscode geldt en hun eventuele illegale optreden door tuchtinstanties kan worden bestraft.

In de praktijk moet echter worden vastgesteld dat **deze tuchtinstanties erg weinig invloed hebben op het gedrag van hun leden**. Onze organisatie heeft reeds meerdere malen klacht neergelegd²⁴ tegen deurwaarders(kantoren) die herhaaldelijk en voor

²³ Andere consumentenverenigingen hebben dezelfde vaststelling gedaan: zie <http://www.test-achats.be/famille-prive/nc/en-direct/ne-payez-pas-sur-le-champ-a-ldeurwaarder-de-justice-modero>

²⁴ Zie met name ons dossier “De excessen van de wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument: de invordering door gerechtsdeurwaarders”, in oktober 2012 ingediend bij de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders.

In februari 2018 hebben wij opnieuw 14 klachten neergelegd bij de Arrondissementskamer van de Gerechtsdeurwaarders van Brussel. Deze klachten hebben voor zover wij weten, op het ogenblik van dit schrijven, tot geen enkele sanctie geleid.

invorderingen op zeer grote schaal de bepalingen van de wet betreffende de minnelijke invordering van schulden aan hun laars lappen. Die klachten zijn voor het grootste deel dode letter gebleven en hebben hoegenaamd geen einde gesteld aan het vastgestelde misbruik dat in alle straffeloosheid doorgaat.

Ten slotte zijn wij zeer sceptisch wat betreft het vermogen van de recent aangestelde ombudsman van de gerechtsdeurwaarders om misbruik te “sanctioneren” aangezien:

- a) zijn adviezen niet bindend zijn;
- b) de ombudsman aangesteld wordt door het directiecomité van de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders;
- c) de dienst gefinancierd wordt door een jaarlijkse bijdrage van de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders.

Aanbeveling: De controle van de FOD Economie uitbreiden naar gerechtsdeurwaarders en advocaten

Wij zijn immers van mening dat, in het kader van de minnelijke invordering als commerciële activiteit, de deurwaarder buiten zijn traditionele rol treedt, een onderneming wordt die actief is op een concurrentiële markt en bijgevolg zou moeten aanvaarden dat hij wordt onderworpen aan de controle van de FOD Economie zoals dat het geval is voor de andere incassobureaus.

Dat impliceert de schrapping van alinea 2 van artikel 2 van de wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument met het oog op de uitbreiding van de controle van de FOD Economie naar de gerechtsdeurwaarders en advocaten die een activiteit van minnelijke invordering van schulden van de consument uitoefenen.

1.3. Een einde stellen aan de praktijk van het herhaald uitvoerend beslag op roerende goederen

Het doel van de inrichting van het centraal (geïnfomatiseerd) bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling (CBB)²⁵ was, onder meer, de versterking van het collectieve karakter van de procedures van gedwongen tenuitvoerlegging, **de bescherming van de schuldenaar tegen opeenvolgende en nutteloze beslagleggingen en dus de vermindering van de uitvoeringskosten.**

Er moet evenwel worden vastgesteld dat **deze doelstelling helemaal niet werd bereikt.** Uit de jaarverslagen van het Beheers- en toezichtscomité van het CBB blijkt zelfs dat **het aantal beslagleggingen nog gestegen is sinds 2011 (datum van inwerkingtreding van het CBB)**²⁶.

Deze stijging van het aantal berichten van beslag stemt overeen met de vaststellingen van de diensten schuldbemiddeling die, in tal van dossiers, te maken krijgen met

²⁵ Ingevoerd door de wet van 29 mei 2000

²⁶ Zie p. 24 van het jaarverslag van het CBB 2017 voor de evolutie van het aantal berichten van beslag sinds 2012.

herhaalde uitvoerende beslagen op roerende goederen, die gebruikt worden als individueel drukkingsmiddel, en dus herhaald worden voor elke schuldeiser, of zelfs voor elke schuld van dezelfde schuldeiser.

Deze herhaalde beslagleggingen kunnen worden verklaard door het feit dat, in het kader van een beslag op roerende goederen, de verschillende schuldeisers slechts mee in de procedure worden opgenomen op het ogenblik van de verdeling van de verkoopprijs van de in beslag genomen goederen. Er worden echter slechts zeer weinig roerende beslagen tot op het einde uitgevoerd omdat de verkoop van de in beslag genomen goederen doorgaans niets opbrengt voor de schuldeisers. De deurwaarder die overgaat tot roerend beslag, streeft dus een ander doel na: druk zetten op de schuldenaar om deze ertoe te bewegen zijn schuld middels opeenvolgende voorschotten af te betalen. De beslagprocedure wordt dan opgeschort en pas weer in opgestart indien de aanzuiveringsregeling niet wordt opgevolgd. Aangezien de andere schuldeisers geen enkel voordeel halen uit de gestorte voorschotten, zien ook zij zich genoodzaakt om tot beslaglegging over te gaan, om zo op hun beurt de schuldenaar onder druk te zetten.

Artikel 1524 van het Gerechtelijk wetboek biedt de schuldeiser nochtans de mogelijkheid aan om zich aan te sluiten bij een bestaande procedure van beslaglegging maar de hiertoe benodigde stappen zijn dermate complex dat haast nooit gebruik wordt gemaakt van deze mogelijkheid. Schematisch zou men kunnen stellen dat, **in de huidige stand van de wetgeving, een schuldeiser er meer baat bij heeft om een nieuwe beslaglegging te laten uitvoeren dan om zich aan te sluiten bij een bestaande beslagprocedure.**

Aanbevelingen

1. Alle schuldeisers laten meegenieten van de door de beslagen schuldenaar aan een deurwaarder uitgevoerde betalingen

Dit kan middels de invoering van een nieuwe artikel in het Gerechtelijk Wetboek om een schuldeiser die in het bezit is van een uitvoerbare titel de kans te geven zijn deel te bekomen van het door de schuldenaar betaalde voorschot door eenvoudig verzet aan te tekenen. Met andere woorden, de instrumenterende gerechtsdeurwaarder in het kader van de beslaglegging bevolen door de eerste schuldeiser verplichten tot de pondspondsgewijze verdeling van de door de beslagen schuldenaar uitgevoerde betalingen tussen elk van de schuldeisers die verzet hebben aangetekend.

2. Een schuldeiser op zijn minst de mogelijkheid bieden om zich tegen geringe kost aan te sluiten bij een bestaande beslaglegging (voormalig artikel 1524 Ger. W.)

Een schuldeiser moet de mogelijkheid krijgen om zich eenvoudig aan te sluiten bij een lopende procedure van tenuitvoerlegging zonder nieuwe dure proceduredaden te hoeven stellen. Dat impliceert dat wordt teruggerepen naar de oude versie van artikel 1524 van het Gerechtelijk wetboek zoals dat in 2000 bestond: *“Wanneer er reeds beslag is gelegd, kan de gerechtsdeurwaarder de roerende goederen en zaken vergelijken met het proces-verbaal dat de beslagene en de beslaglegger hem dienen over te leggen. Hij kan de zaken die werden overgeslagen in beslag nemen. Heeft de verkoop niet plaats binnen de vastgestelde termijn, dan kan de beslaglegger bij vergelijking, na aanmaning aan de eerste*

beslaglegger en zonder enige vordering tot indeplaatsstelling, doen overgaan tot de verkoop. DEZELFDE MOGELIJKHEID WORDT GEBODEN AAN DE VERZET AANTEKENENDE SCHULDEISER DIE IN HET BEZIT IS VAN EEN UITVOERENDE TITEL. IN DAT GEVAL KAN HIJ, NA AANMANING AAN DE BESLAGLEGGERS EN ZONDER ENIGE VORDERING TOT INDEPLAATSSTELLING, DOOR DE INSTRUMENTERENDE DEURWAARDER DOEN OVERGAAN TOT VERKOOP VAN DE IN BESLAG GENOMEN GOEDEREN”.

1.4. Herzien van het koninklijk besluit van 30 november 1976 tot vaststelling van het tarief voor akten van gerechtsdeurwaarders in burgerlijke en handelszaken

De wijze van vergoeding van de prestaties van gerechtsdeurwaarders is voorbijgestreefd, mist duidelijkheid en transparantie en is moeilijk te begrijpen. Ze werd vastgesteld bij koninklijk besluit van 30 november 1976 en werd sindsdien slechts in zeer geringe mate aangepast.

Het gevolg is dat **de berekeningswijze van de aktekosten van een gerechtsdeurwaarder totaal ondoorzichtig is** en geen echte controle op de juistheid ervan toelaat.

Een voorbeeld:

Een “betalingsherinnering” waarvan de kost is vastgesteld op € 209,04 wordt aldus in de marge van het exploitatierapport verklaard:

FF	26,96
DINF	18,10
FINF	6,00
DCOP	16,80
DASD	13,48
VAC	50,22
VACS	14,53
PC	11,36
	157,45
TM	8,40
PCTM	5,69
	14,09
SER	37,50

5159,
157,45
209,04

Hoeveel mensen weten wat die afkortingen betekenen en waar ze voor staan? Zelfs voor ingewijden wordt dit al gauw Latijn.

Bovendien hebben **sommige kosten betrekking op prestaties die tegenwoordig volledig geautomatiseerd/geïnformatiseerd zijn, zodanig dat ze niet meer gerechtvaardigd kunnen worden** of op zijn minst niet volledig.

Een voorbeeld: De gerechtsdeurwaarder int een voorschotrecht voor elke betaling die hem toekomt. Het bedrag van dat voorschotrecht is in verhouding tot de grootte van het geïnde bedrag. Als de schuldenaar zijn schuld afbetaalt

middels periodieke stortingen van € 25, dan zal de gerechtsdeurwaarder, bovenop een inningsrecht, een voorschotrecht van € 5,10 aanrekenen voor elke ontvangen betaling.

Een ander voorbeeld: De gerechtsdeurwaarder int een recht van € 8,39 (BTW inbegrepen) per rol geschreven tekst met de hand of getypt van 600 lettergrepen.

Tenslotte, kan de hoge kost van de handelingen verricht door gerechtsdeurwaarders ook verklaard worden door het feit dat zij onderworpen zijn aan zeer hoge indirecte belastingen (registratierecht, BTW, rolrechten, ...) waarvan de eindafrekening bij de schuldenaar terechtkomt.

Aanbevelingen

- 1. Zorgen voor meer transparantie in de afrekeningen van gerechtsdeurwaarders** door de invoering van een geharmoniseerde terminologie en duidelijker en transparante berekeningswijzen;
- 2. De kost van bepaalde prestaties naar beneden bijstellen, of zelfs helemaal afschaffen**, zoals het voorschotrecht en het inningsrecht;
- 3. De indirecte belastingen op de handelingen van gerechtsdeurwaarders verlagen.**

1.5. Een eenvoudig en goedkoop beroep voor de beslagrechter inrichten in geval van misbruik.

Sommige gerechtsdeurwaarders hebben er een echte sport van gemaakt om **zoveel mogelijk dure en onnodige uitvoeringshandelingen te stellen.**

We noemen bij wijze van voorbeeld de praktijk die erin bestaat aan de schuldenaar een betalingsachterstand te betekenen, een nieuwe verkoopdag vast te leggen en aanplakkosten aan te rekenen in plaats van hem een betalingsherinnering te sturen (aanmaning/ingebrekestelling). Deze twee betekeningen brengen een bijkomende kost met zich mee van telkens ongeveer € 200, te vergelijken met het twintigtal euro dat een gewone ingebrekestelling kost.

27/03/2014	KAS KII	Chantal/	-100,00	EUR
04/06/2014	KAS	Chantal/	-100,00	EUR
08/10/2014		Chantal/	-100,00	EUR
21/11/2014	KAS2 /		-50,00	EUR
17/12/2014	KAS /		-50,00	EUR
27/03/2015	KAS /		-60,00	EUR
07/05/2015	Registre national (AR 30.11.76 art.13b)		15,14	EUR
19/05/2015	KAS2 /		-60,00	EUR
20/07/2015	Signification de vente		83,29	EUR
05/08/2015	KAS2 /		-60,00	EUR
15/09/2015	Sommation (AR 30.11.76 art.7)		21,60	EUR
27/10/2015	KAS2 /		-50,00	EUR
11/01/2016	Signification de vente		83,29	EUR
10/02/2016	Proces-verbal de placards		114,11	EUR
02/03/2016	Sommation (AR 30.11.76 art.7)		21,88	EUR
22/03/2016	Renseignement ONSS		14,71	EUR
30/03/2016	Signification de vente		84,21	EUR
12/05/2016	Proces-verbal de placards		114,11	EUR
17/05/2016	KAS2 /		-100,00	EUR
20/07/2016	Signification de vente		84,21	EUR
25/08/2016	Proces-verbal de placards		114,11	EUR
19/09/2016	Sommation (AR 30.11.76 art.7)		21,88	EUR
19/10/2016	Signification de vente		83,28	EUR
19/10/2016	Renseignement ONEM		14,71	EUR
09/11/2016	Renseignement ONSS		14,71	EUR

Om nog maar te zwijgen over de **onnodige aktes van betekening** om een verjaring op te schorten terwijl de schuldenaar de schuld heeft erkend en regelmatig betalingen uitvoert.

Of nog de "kostenposten" in afrekeningen, die met geen enkele prestatie overeenstemmen zoals bedoeld in het koninklijk besluit van 30 november 1976 en die meerdere malen in rekening worden gebracht.

Frais		1 562,41
droit de papeterie : 19/12/2005	11,65	
frais de correspondance : 19/12/2005	11,65	
frais de demande d'expedition : 07/02/2006	3,00	
frais de recherches / renseignements : 07/02/2006	10,97	
Frais de la signification : 07/03/2006	124,01	
frais d'envoi recommandé : 10/03/2006	7,50	
frais de renseignement ONSS : 05/03/2007	17,14	
frais de correspondance : 27/04/2007	12,14	
Lettre de sommation : 27/04/2007	15,60	
frais de correspondance : 09/09/2015	17,15	
frais de renseignement ONSS : 19/10/2015	23,20	
frais de correspondance : 17/11/2015	17,15	
frais de commandement : 25/11/2015	171,07	
frais de mainlevée d'avis FCA : 26/11/2015	15,23	
frais de correspondance : 11/12/2015	17,15	
frais de consultation fichier des saisies : 10/02/2016	19,77	
frais de saisie-arrest execution : 07/03/2016	241,68	
frais de mainlevée d'avis FCA : 08/03/2016	52,53	
frais de saisie-arrest execution : 11/03/2016	256,32	
frais de mainlevée d'avis FCA : 15/03/2016	52,53	
frais de dénonciation de saisie-arrest : 15/03/2016	216,49	
frais de contredénonciation : 23/03/2016	30,19	
frais de correspondance : 29/03/2016	17,35	
droit de recette : 07/04/2016	14,17	
frais de consultation fichier des saisies : 11/04/2016	19,77	
frais de notification sociale 4e voie SONOSO : 11/04/2016	17,35	
frais de correspondance : 11/04/2016	26,43	
frais de correspondance : 11/04/2016	26,43	
frais de correspondance : 11/04/2016	26,43	
frais de contredénonciation : 02/05/2016	30,19	
Droit d'acompte : 03/05/2016	40,17	
		2 773,39

Artikel 866 van het Gerechtelijk wetboek biedt de mogelijkheid om nutteloze en onnodige kosten veroorzakende handelingen verricht door een ministerieel ambtenaar te sanctioneren door de gemaakte kosten te zijnen laste te leggen. Er moet evenwel

worden vastgesteld dat dit artikel weinig zoden aan de dijk brengt voor schuldenaars in de mate dat de toegang tot de beslagrechter om het misbruik te laten vaststellen, hoogdrempelig en duur is.

Wat de tuchtinstanties van de gerechtsdeurwaarders betreft, kunnen we stellen dat hun controle ontoereikend is en in ieder geval niet van aard is om een einde te stellen aan de vastgestelde misbruiken²⁷.

Aanbevelingen

1. Een snelle, goedkope procedure met weinig formaliteiten voor de beslagrechter inrichten, die de schuldenaar in staat zou stellen om nutteloze en onnodige kosten veroorzakende handelingen verricht door gerechtsdeurwaarders te betwisten (in navolging van het beroep voorzien in artikel 1408 §3 van het Gerechtelijk wetboek, waarop de schuldenaar zich kan beroepen wanneer de deurwaarder niet voor beslag vatbare goederen in beslag neemt).
2. De beslagrechter de nodige middelen toekennen om zijn controletaken inzake beslagen en middelen tot tenuitvoerlegging zoals bepaald in artikel 1396 van het Gerechtelijk wetboek doeltreffend te kunnen uitvoeren.

1.6. Formeel verbieden van elke “no cure no pay” praktijk en van de toewijzing van overheidsopdrachten aan een gerechtsdeurwaarderskantoor dat deze “no cure no pay” praktijk zou toepassen.

“No cure no pay” is een steeds vaker toegepast incassomodel waarbij de deurwaarder, in de minnelijke fase of in de gerechtelijke fase, slechts een financiële tussenkomst zal vragen aan de schuldeiser indien bedragen kunnen worden geïnd van de schuldenaar.

De vergoeding voor de tussenkomst van de deurwaarder wordt dan doorgaans berekend op basis van een forfaitair bedrag per dossier of op basis van een percentage van de bij de schuldenaar ingevorderde sommen.

De schuldeiser betaalt de deurwaarder dus enkel indien bedragen worden ingevorderd. In sommige gevallen biedt de deurwaarder zijn tussenkomst zelfs gratis aan en zal hij de gemaakte kosten rechtstreeks van de schuldenaar vorderen.

Concreet heeft het “no cure no pay” model tot gevolg dat de deurwaarder geheel of gedeeltelijk afziet van de betaling van zijn kosten en erelonen indien de schuldenaar onvermogen is.

²⁷ Zie hierboven onder punt 1.2

Op het terrein heeft de “no cure no pay” praktijk die deurwaarders toelaat om hun cliënten uiterst lage tarieven aan te bieden, dramatische gevolgen voor de schuldenaars:

- De schuldeiser trekt zich totaal niets aan van de kosten die door de deurwaarder worden gemaakt en speelt niet langer zijn matigende “rol” aangezien hij niet echt opdraait voor de kosten van de inefficiënte middelen tot tenuitvoerlegging.
- De kosten ten laste van de schuldenaar (in de minnelijke fase of de gerechtelijke fase) stapelen zich op. De gerechtsdeurwaarder die volgens het “no cure no pay” principe werkt, zal, met het oog op de maximalisatie van zijn winst, uiteraard geneigd zijn de schuldenaars zoveel mogelijk kosten aan te rekenen in de hoop dat die laatste ook daadwerkelijk betaald zullen worden. Zo zal hij in alle dossiers handelingen van gedwongen tenuitvoerlegging verrichten om bij solvabele (of deels solvabele) schuldenaars de verliezen te compenseren, die hij in minder rendabele dossiers lijdt.
- De gerechtsdeurwaarder die minder belang heeft bij een minnelijke fase zal zijn dossiers sneller naar de gerechtelijke fase loodsen, die hem immers de mogelijkheid biedt om zijn winst te maximaliseren.

Het “no cure no pay” principe in de gerechtelijke fase is evenwel strijdig met de bepalingen van openbare orde van het Gerechtelijk wetboek en het koninklijk besluit tot vaststelling van het tarief van gerechtsdeurwaarders²⁸ **die de onafhankelijkheid en onpartijdigheid beogen te verzekeren van de gerechtsdeurwaarder** die bekleed is met het gezag van de overheid inzake gerechtelijke invordering van schulden.

Zo mag de gerechtsdeurwaarder volgens deze bepalingen niet instrumenteren voor eigen rekening en moet hij de schuldeiser informeren over de insolvabiliteitsrisico's van zijn schuldenaar zodat zijn cliënt met kennis van zaken kan beslissen of het opportuun is om over te gaan tot maatregelen van tenuitvoerlegging waarvan hij de kosten zal moeten dragen indien de bedragen niet kunnen worden geïnd, wat de facto zou leiden tot een vermindering van de nutteloze handelingen van tenuitvoerlegging.

Aangezien **aan dit kortingverbod echter geen specifieke sancties zijn gekoppeld** en de naleving ervan amper wordt gecontroleerd door de tuchtinstanties (die het nochtans strikt veroordelen²⁹), **wordt het in de praktijk heel vaak omzeild.**

Aanbevelingen

- 1. In het Gerechtelijk wetboek een formeel verbod opnemen op de “no cure no pay” praktijk en sancties voorzien ten aanzien van gerechtsdeurwaarderskantoren die deze wijze van vergoeding zouden aanbieden aan hun cliënten.**

²⁸ Artikel 522 §3 Ger. W. en artikel 3, 2° van het KB van 1976

²⁹ Zie onder meer 2013C1 R016 en 2013CIR001 beschikbaar op onze website: <http://www.mediationdedettes.be/Les-directives-et-circulaires-de-329>

Dit impliceert de toevoeging van een §3 aan artikel 522 van het Gerechtelijk wetboek dat als volgt zou luiden: “§3. lid 1: Het is gerechtsdeurwaarders verboden om aan hun cliënten een volledige of gedeeltelijke terugbetaling of korting toe te kennen van hun rechten, kosten of ontvangen voorschotten. Lid 2: Elke volledige of gedeeltelijke terugbetaling of korting toegekend in inbreuk op het voorgaande lid zal tot gevolg hebben dat de verrichtte handelingen van tenuitvoerlegging ten laste blijven van de instrumenterende deurwaarder, onverminderd eventuele tuchtsancties”.

2. Openbare schuldeisers verbieden om overheidsopdrachten (met betrekking tot de inning van hun onbetaalde vorderingen) toe te wijzen aan gerechtsdeurwaarderskantoren die hen deze wijze van vergoeding aanbieden.

De strijd aanbinden tegen de toepassing van onrechtmatige kosten en van de "no cure no pay" praktijk in de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten, zowel op federaal (wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten) als op gewestelijk of lokaal niveau (in navolging van de gids voor goede praktijken in overheidsopdrachten³⁰ die zich in het bijzonder richt tot de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel, de instellingen van openbaar nut en de Brusselse lokale overheden).

1.7. Vereenvoudigen van de procedurevoorwaarden voor de rechtsvordering tot terugvordering in geval van beslag op goederen die aan iemand anders toebehoren

Bij een uitvoerend roerend beslag legt de gerechtsdeurwaarder beslag op de goederen die zich bevinden op de plaats waar de schuldenaar gedomicilieerd is (op basis van een raadpleging van het rijksregister). De deurwaarder beroept zich op de basisregel “Met betrekking tot roerende goederen geldt het bezit als titel” om ervan uit te gaan dat de eigendom van het goed dat hij in beslag neemt voldoende is vastgesteld in hoofde van de schuldenaar die het bezit.

Het komt echter **heel vaak voor dat de beslagen goederen niet de eigendom zijn van de beslagen schuldenaar of dat hij er niet de enige eigenaar van is.**

Bijvoorbeeld: als de schuldenaar bij zijn ouders gedomicilieerd is, zijn de in beslag genomen meubelen doorgaans die van de ouders en niet de zijne of als de schuldenaar een gemeubelde woonst huurt, zijn de in beslag genomen meubelen vaak deze van de eigenaar. De schuldenaar kan ook ingetrokken zijn bij een partner die de enige eigenaar is van de beslagen goederen.

Artikel 1514 van het Gerechtelijk wetboek richt een procedure in, die aan de persoon die beweert de eigenaar te zijn van het geheel of een deel van de beslagen goederen de mogelijkheid biedt om zich te verzetten tegen de verkoop. Het betreft evenwel een lange en (vooral) dure procedure.

³⁰ Deze “Gids voor goede praktijken in overheidsopdrachten” werd opgesteld op basis van het verslag van de werkzaamheden van de werkgroep “Bestrijding van sociale dumping”, die werd ingesteld op basis van een beslissing van de Brusselse Regering betreffende de omzetting van Richtlijn 2014/24/EU inzake de plaatsing van overheidsopdrachten en de bestrijding van sociale dumping. <https://esr.irisnet.be/observatory/nuttige-publicaties-en-documenten/gids-voor-goede-praktijken-in-overheidsopdrachten>

Die complexiteit leidt er vaak toe dat de eigenaars van de in beslag genomen voorwerpen ervan afzien om verzet aan te tekenen tegen het beslag, met alle nadelige gevolgen van dien voor henzelf en onrechtstreeks ook voor de beslagene.

Aanbeveling

Een **vereenvoudigde procedure voor de beslagrechter** inrichten wanneer ter gelegenheid van een roerend beslag de gerechtsdeurwaarder beslag legt op goederen die niet de eigendom zijn van de schuldenaar.

Wij pleiten voor de inrichting van een identieke procedure als deze voorzien in artikel 1408 §3 van het Gerechtelijk wetboek, in geval van beslag op niet voor beslag vatbare goederen in toepassing van § 1 van datzelfde artikel.

2. Meer rekening houden met armoede in de procedures voor schuldvordering

2.1. Een einde stellen aan onnodige beslagen als drukkingsmiddel op onvermogene personen

Insolvent of onvermogen zijn betekent nog niet dat men niet zal worden vervolgd. Hoewel geen beslag kan worden gelegd op de inkomsten van een persoon met schuldoverlast die door zijn schuldeisers wordt achtervolgd, bovenop de beslagbare quotiteit, bezitten zelfs de armste gezinnen wel enkele goederen die het voorwerp kunnen uitmaken van een roerend beslag.

Onvermogene personen worden dus geconfronteerd met roerende beslagen als drukkingsmiddel, die als doel hebben hen te dwingen een afbetalingsplan voor te stellen, ook al ligt hun inkomen onder de armoedegrens en is de waarde van hun roerende goederen onbeduidend.

De druk is dan zodanig dat sommigen verkiezen om de huur of hun energiefacturen niet te betalen om toch maar periodieke aanbetalingen te kunnen doen, waarvan het bedrag zelfs niet volstaat om de kosten van de deurwaarder te dekken.

In een dergelijke situatie is elke tussenkomst vanuit een economisch standpunt bekeken nutteloos (behalve voor de deurwaarder). Noch de schuldeiser (die de deurwaarderskosten en de verkoopkosten moet voorschieten – behalve in het geval van “no cure no pay” – zie hierboven onder punt 1.6), noch de schuldenaar (die zijn schuld nog verder ziet toenemen) hebben hier enige baat bij.

In principe bepaalt het Gerechtelijk wetboek dat, indien de waarde van de voor beslag vatbare goederen van de schuldenaar duidelijk ontoereikend is om de kosten van procedure te dekken, de deurwaarder een **PV van onvermogen** (artikel 1390 Ger. w.) moet afleveren, maar dat wordt in die praktijk erg zelden gedaan.

De reden hiervoor is duidelijk: men kan begrijpen dat de schuldeiser die de procedure is gestart niet graag de kosten zal dragen voor een handeling die bijzonder verhelderend zou kunnen zijn voor de andere schuldeisers, maar die hem niets oplevert aangezien de vaststelling van onvermogen de facto elke vervolging stillegt.

Aanbevelingen om een einde te stellen aan beslagen als drukkingsmiddel

1. De verplichting opleggen, op straffe van nietigheid, om een PV van onvermogen af te leveren wanneer de waarde van de goederen duidelijk ontoereikend is om de kosten van een verkoop te dekken;
2. Indien de deurwaarder geen PV van onvermogen opstelt: de verplichting opleggen om, op straffe van nietigheid, in elk PV van beslag de approximatieve waarde op te nemen van de beslagen voorwerpen alsook de vermelding dat de instrumenterende deurwaarder van oordeel is dat die waarde voldoende is om de kosten van de tenuitvoerlegging te dekken;
3. De kost van het PV van onvermogen verlagen;
4. Indien de opbrengst van de verkoop van de beslagen goederen duidelijk onvoldoende is om de kosten van het roerend beslag te dekken, de kosten voor dat beslag ten laste leggen van de deurwaarder, onverminderd de toekenning van een schadevergoeding.
5. Een eenvoudig en gratis beroep bij de beslagrechter organiseren om de afwezigheid van PV van onvermogen te sanctioneren hoewel dit moest afgeleverd worden gelet op de financiële toestand van de schuldenaar.

2.2. Bijwerken van de lijst van niet voor beslag vatbare goederen bedoeld in artikel 1408 §1 van het Gerechtelijk wetboek

De lijst van niet voor beslag vatbare goederen vastgelegd in artikel 1408 van het Gerechtelijk wetboek werd nog nooit bijgewerkt, wat een grote onzekerheid met zich meebrengt ten aanzien van bepaalde hedendaagse consumptiegoederen die, hoewel ze voor de schuldenaar bijdragen aan een leven in overeenstemming met de menselijke waardigheid, niet beschermd zijn tegen beslag.

Aangezien artikel 1408 van het Gerechtelijk wetboek bovendien restrictief wordt geïnterpreteerd (alles wat niet in de lijst voorkomt, mag in beslag worden genomen), is een regelmatige bijwerking van de lijst onontbeerlijk.

Op dit ogenblik komen in principe noch boeken, noch andere voorwerpen die nodig zijn voor studiedoeleinden of voor het volbrengen van de beroepsopleiding van de beslagene of van de kinderen die onder hetzelfde dak wonen, in aanmerking voor beslag.

In de praktijk stellen wij evenwel vast dat pc's en toebehoren systematisch deel uitmaken van de door de gerechtsdeurwaarder in beslag genomen goederen.

Nochtans laten de meeste scholen (zelfs in het lager onderwijs) hun leerlingen met pc's werken (de leerlingen moeten thuis opzoeken doen op het internet, hun

teksten schrijven in Word en deze per email naar hun leerkrachten sturen, huiswerk en verbeteringen worden via platformen op het internet gedeeld en ingediend, ...). **In de zoektocht naar werk alsook voor tal van administratieve stappen zijn een telefoon, een e-mailadres en een pc onmisbaar geworden.**

Aanbeveling

De lijst van niet voor beslag vatbare goederen bijwerken rekening houdend met wat nodig en onmisbaar is voor een individu om in onze maatschappij van de 21ste eeuw te leven (een computer, een internetaansluiting, een telefoon, ...).

2.3. Voorkomen dat het volledige inkomen van de onderhoudsplichtige in beslag wordt genomen

Artikel 1412 van het Gerechtelijk wetboek geeft de onderhoudsgerechtigde de mogelijkheid om het volledige inkomen van de onderhoudsplichtige in beslag te laten nemen en deze laatste aldus van alle bestaansmiddelen te beroven.

Sinds 2014 kan ook de DAVO (Dienst voor alimentatievorderingen opgericht binnen de FOD Financiën) gebruik maken van deze mogelijkheid. De DAVO wordt dan in de plaats gesteld van de rechten van de onderhoudsgerechtigde en kan integraal beslag leggen op de inkomsten van de in gebreke blijvende schuldenaar.

Deze laatste heeft dan geen andere keuze dan zich tot het OCMW te wenden om een sociale uitkering te bekomen, voor zover hij aan de voorwaarden voldoet. Zo leidt dit mechanisme ertoe dat het onbetaalde onderhoudsgeld volledig ten laste komt van de OCMW's, aangezien de toegekende sociale uitkering niet wordt terugbetaald.

Bovendien stelt men vast dan **de beslaglegging op het volledige inkomen van de onderhoudsplichtige vaak geen oplossing op lange termijn biedt voor de onderhoudsgerechtigde** aangezien de minst bedeelde onderhoudsplichtigen al snel na de eerste beslagen in de armoede belanden en/of in een spiraal van schuldoverlast waardoor ze in het beste geval een aanvraag tot collectieve schuldenregeling indienen, die alle uitvoerende maatregelen opschort, of in het slechtste geval aan de rand van de maatschappij terechtkomen.

Het lijkt ons van belang om een systeem te vinden dat de onderhoudsplichtige voor zijn verantwoordelijkheden plaatst zonder hem evenwel alle bestaansmiddelen te ontnemen, wat immers enkel tot gevolg heeft dat hem elke kans wordt ontnomen om mee te draaien in de maatschappij.

Aanbevelingen

1. Automatisch voorzien in de sommendelegatie voor onderhoudsgeld

Tijdig optreden, voordat de onderhoudsachterstallen zich opstapelen en **systematisch opnemen van het mechanisme van de sommendelegatie in alle vonnissen** die veroordelen tot de betaling van onderhoudsgeld. Deze sommendelegatie zou vanaf de

eerste onbetaalde termijn in werking kunnen treden. Hiertoe moet artikel 203ter van het Burgerlijk Wetboek gewijzigd worden met een bepaling dat het vonnis waarin het onderhoudsgeld wordt vastgesteld, geldt als toelating voor de onderhoudsgerechtigde om het inkomen van de onderhoudsplichtige te innen vanaf de eerste onbetaalde termijn, binnen de grenzen van de in het vonnis vastgelegde voorwaarden.

2. Het beslag op het inkomen beperken tot het leefloon

Met het oog op de responsabilisering van de onderhoudsplichtige moet het beslag mogelijk blijven maar het zou er niet toe mogen leiden dat het volledige inkomen in beslag wordt genomen. **Enkel het bedrag van het onderhoudsgeld van de lopende maand en een deel van de achterstallen zouden voor beslag in aanmerking mogen komen, zonder dat het resterende inkomen daarbij onder het leefloon zakt.**

3. De voorwaarden voor de herziening van het onderhoudsgeld versoepelen

Versoepelen van de voorwaarden om een herziening aan te vragen van het bedrag van het onderhoudsgeld/de respectieve bijdragen.

3. Verbetering van de collectieve schuldenregeling

3.1. Een betere sociale opvolging verzekeren tijdens de procedure van collectieve schuldenregeling

Veel mensen doen beroep op de diensten schuldbemiddeling om hen te helpen bij het indienen van een aanvraag voor collectieve schuldenregeling. Niet zelden wensen zij deze begeleiding ook verder te zetten na de procedure.

De maatschappelijk assistent kan die mensen immers helpen om wijs te raken uit de overvloed aan informatie die aan het begin van de procedure wordt verstrekt. Hij of zij kan de cliënt in voorkomend geval ook bijstaan bij het dagelijks beheer van zijn budget, de te ondernemen stappen, enz.

De samenwerking die zo tot stand wordt gebracht met gerechtelijke bemiddelaars komt het verdere verloop van de procedure doorgaans ten goede omdat ze het wederzijds begrip tussen de betrokken actoren bevordert.

Spijtig genoeg gebeurt deze samenwerking niet systematisch.

Omdat de diensten schuldbemiddeling geen officiële partij zijn in de procedure worden ze door de griffie niet op de hoogte gebracht van het verloop ervan. Ze worden ook niet systematisch uitgenodigd door de gerechtelijke bemiddelaars op de gesprekken die zij hebben met de aanvrager (zelfs als deze laatste hierom vraagt).

Daarom pleiten wij ervoor dat **de aanvrager tijdens de volledige duur van de procedure** van collectieve schuldenregeling kan vragen om bijgestaan te worden door een dienst schuldbemiddeling van zijn keuze.

Aanbeveling

Een nieuw artikel invoegen in de wet op de collectieve schuldenregeling dat bepaalt dat:

De schuldenaar het recht heeft om, tijdens de volledige duur van de procedure, te worden bijgestaan door een erkende dienst schuldbemiddeling van zijn keuze.

De homologatie van de aanduiding van de dienst schuldbemiddeling gebeurt door de schuldenaar middels een verzoekschrift gericht aan de rechter van de arbeidsrechtbank aan het begin van de procedure. De rechter doet uitspraak bij beschikking.

Als de dienst schuldbemiddeling de opdracht aanvaardt, zal zij kunnen vragen om door de gerechtelijke bemiddelaar op de hoogte te worden gehouden van alle handelingen met betrekking tot de procedure en zal zij tevens alle hiertoe nuttige informatie kunnen verzamelen.

De schuldenaar kan op elk ogenblik afzien van de bijstand van de dienst schuldbemiddeling of een andere dienst aanwijzen. De dienst schuldbemiddeling kan haar opdracht ook weigeren. De procedure wordt ingeleid bij verzoekschrift.

3.2. Invoeren van een gedragscode voor gerechtelijke bemiddelaars

Zoals een curator in een faillissement, speelt de schuldbemiddelaar een hoofdrol in de procedure van collectieve schuldenregeling. Hij is gelast met het voorstellen van een aanzuiveringsregeling aan de schuldeisers en het is ook hij die beslist hoeveel leefgeld aan de schuldenaar en zijn gezin wordt toegekend om een leven te kunnen leiden in overeenstemming met de menselijke waardigheid.

Toch zijn tal van praktische aspecten van zijn werk niet wettelijk geregeld.

Zo hebben de meeste arbeidsrechtbanken de laatste jaren gedragsregels of aanbevelingen opgesteld voor de gerechtelijke schuldbemiddelaars van hun respectievelijke arrondissementen.

In die teksten wordt de rol van de bemiddelaar verduidelijkt, alsook de rechten en plichten van de schuldenaar en wordt tegemoet gekomen aan een reeks problemen waarmee men in de praktijk in het kader van de procedure wordt geconfronteerd.

De teksten bevatten ook regels voor de vaststelling van de erelonen en kosten van de schuldbemiddelaar, de berekeningswijze van het leefgeld (zijnde het deel van het budget dat aan de aanvrager(s) tijdens de procedure wordt toegekend), de data waarop het leefgeld wordt uitbetaald, de indexering van het leefgeld, de inhoud van het jaarverslag, de wijze waarop met de aanvrager moet worden gecommuniceerd, enz. ...

Deze regels zijn van essentieel belang voor het goede verloop van de procedure maar blijven nog te vertrouwelijk en hun overtreding wordt niet gesanctioneerd.

Aanbeveling

In navolging van de regels die gelden voor de bemiddeling in familiale, burgerlijke, handels- en sociale zaken³¹, lijkt het ons van essentieel belang om op federaal niveau **gedragsregels op te stellen voor de bemiddelaar in het kader van de procedure van collectieve schuldenregeling** en sancties te voorzien in geval van overtreding van deze regels.

3.3. Invoeren van een doeltreffende en snelle procedure voor het oplossen van geschillen tussen de schuldenaar en de gerechtelijke bemiddelaar

Sommige gerechtelijke bemiddelaars zijn onbereikbaar en ontmoeten hun cliënten maar zelden, wat de communicatie en de samenwerking erg bemoeilijkt.

De wet bepaalt dat het jaarverslag elk jaar aan de schuldenaar moet worden overgemaakt, maar in tal van dossiers stellen we vast dat aan die verplichting niet wordt voldaan.

Overigens is het toegekende leefgeld vaak erg of zelfs té krap en wordt niet altijd voorzien in een spaarpotje om het hoofd te bieden aan onvoorziene uitgaven of tegenslagen in het leven (ziekte, wijziging van de gezinssituatie, enz.). Beslissingen om de homologatie van een minnelijke aanzuiveringsregeling te weigeren omdat het aan de schuldenaar toegekende leefloon te laag is, zijn dan ook geen uitzondering.

Geconfronteerd met een gerechtelijke bemiddelaar die het leefgeld niet op tijd stort, die weigert om de regeling te herzien ondanks een belangrijke wijziging in de situatie van de schuldenaar of die weigert rekening te houden met onvoorziene uitgaven die noodzakelijk zijn ten aanzien van de menselijke waardigheid (gezondheidszorgen, bijvoorbeeld), kan de schuldenaar de rechter aanspreken en de verschillende wantoestanden melden middels een schrijven neergelegd ter griffie.

De wet laat evenwel aan duidelijkheid te wensen over wat betreft de rol van de rechter en het gevolg dat deze moet geven aan de melding door een persoon in schuldbemiddeling van een probleem of van tekortkomingen of nalatigheden in hoofde van een schuldbemiddelaar.

Zo betreuren wij dat er **geen antwoordtermijn is vastgesteld** (met name op dringende vragen betreffende de storting van het leefgeld), dat **de genomen beslissing niet systematisch wordt betekend aan de schuldenaar** en dat deze laatste **geen enkele beroepsmogelijkheid heeft** in geval van weigering of bij het uitblijven van een antwoord van de rechter en/of de gerechtelijke bemiddelaar.

Wij zijn van mening dat het opportuun is dat de wetgever een betere definitie en omkadering voorziet van de wijze waarop de persoon in schuldbemiddeling aan de

³¹ Zie de gedragscode uitgewerkt door de Federale Bemiddelingscommissie (FBC) op basis van artikel 1727 §6, 7 van het Gerechtelijk wetboek ingevoerd door de wet van 21/02/2005 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de bemiddeling, downloadbaar op de website van de Commissie: <https://www.fbc-cfm.be/sites/default/files/content/explorer/Gedragscode.pdf>

rechter melding kan maken van de manier waarop de procedure verloopt en van de problemen die zich tijdens de procedure voordoen als gevolg van bepaalde tekortkomingen in hoofde van de gerechtelijke bemiddelaar. Er moet verder ook over worden gewaakt dat de rechtbanken in staat zijn om hun controletaken correct uit te voeren en dat zij hiertoe over voldoende personeels- en financiële middelen kunnen beschikken.

Aanbevelingen

Met het oog op de inrichting van een doeltreffende en snelle procedure voor het oplossen van geschillen tussen de schuldenaar en diens gerechtelijke bemiddelaar moet:

1. een betere omkadering worden voorzien van de beroepsprocedure waar de schuldenaar gebruik van kan maken in geval van problemen met zijn schuldbemiddelaar in de loop van de procedure (op basis van artikel 1250 en volgende Ger. w.)

Wij pleiten voor de inrichting van een vrij eenvoudige procedure die de rechter verplicht om binnen een redelijke termijn te antwoorden op de vraag van de schuldenaar of diens gerechtelijke bemiddelaar:

- Ofwel kan de aangeklaagde tekortkoming opgelost worden zonder dat het nodig is om de partijen (schuldenaar/bemiddelaar) met elkaar te confronteren, bijvoorbeeld wanneer de schuldenaar zich erover beklaagt dat hij het jaarverslag niet heeft ontvangen, dat hij zijn bemiddelaar nooit kan bereiken of dat hij geen antwoord krijgt op zijn mails: de rechter kan in dat geval eenvoudig de ontvangst bevestigen van het schrijven waarin de grieven worden uiteengezet en uitleggen welke stappen hij heeft ondernomen (contact met de bemiddelaar) om een einde te stellen aan deze disfuncties.
- Ofwel vraagt de aangeklaagde tekortkoming om een gesprek tussen de schuldenaar en de bemiddelaar met het doel tot een vergelijk te komen (bijv.: ontoereikend leefgeld, ernstige nalatigheid bij het storten van het leefgeld, inhouding van de volledige geboortepremie, ...), in welk geval de rechter de bemiddelaar en de schuldenaar per gerechtsbrief zal moeten oproepen om in de raadkamer te verschijnen met het oog op de oplossing van het conflict/het misverstand/de herhaalde tekortkomingen.
- Ofwel vormt de aangeklaagde tekortkoming een moeilijkheid in de zin van artikel 1675/14 §2 (vraag tot afstand, vervanging van de bemiddelaar, tot wijziging of aanpassing van de aanzuiveringsregeling, ...) van het Gerechtelijk wetboek en moet de zaak in openbare zitting worden behandeld.

2. er over worden gewaakt dat de rechtbanken over voldoende personeels- en financiële middelen kunnen beschikken om hun controletaken uit te voeren.

3.4. Harmoniseren van het verzoekschrift op federaal niveau

Afhankelijk van het arrondissement, stellen we grote afwijkingen vast in de informatie die aan de verzoeker wordt gevraagd. **De verzoekschriften variëren in lengte van 3 tot 34 pagina's al naar gelang het arrondissement.**

In Brussel moet de aanvrager een formulier van niet minder dan 34 pagina's invullen. Dat formulier is ingewikkeld, vraagt een groot aantal inlichtingen en bovendien een groot aantal bijlagen die soms moeilijk te bekomen zijn (afschriften van vaststellingen, vonnissen, enz.).

Het invullen van dit verzoekschrift tot collectieve schuldenregeling is een uiterst moeizame karwei die een kennis van zaken vereist waarover de gemiddelde burger niet beschikt³² en die hiervoor dus de hulp nodig heeft van een dienst schuldbemiddeling of van een advocaat aangewezen in het kader van de juridische bijstand.

Deze eisen kunnen de inleiding van de procedure afremmen of bemoeilijken terwijl het doel net was om de procedure zo toegankelijk mogelijk te maken.

In andere arrondissementen zijn de eisen minder streng en kan het verzoekschrift bestaan uit een eenvoudig schrijven.

Het model van verzoekschrift voorgesteld door de FOD Economie beslaat slechts drie pagina's.

Aanbeveling

Op federaal niveau een modelverzoekschrift opleggen om de toegang tot de procedure zo laagdrempelig mogelijk te maken.

4. De strijd tegen makkelijk krediet

Op het terrein stellen de schuldbemiddelaars en de verenigingen voor bijstand aan personen met schuldoverlast vast dat mensen in moeilijkheden bijzonder kwetsbaar zijn en steeds vaker een beroep doen op consumentenkredieten om het hoofd te bieden aan de kosten voor basis levensonderhoud of om achterstallige facturen te betalen, waardoor een situatie van blijvende schuldoverlast ontstaat.

Door de inkomens- en werkonzekerheid waarmee velen worden geconfronteerd, klinken de sirenen van het krediet des te aantrekkelijker en gaat men geloven dat het gedaalde inkomen kan worden gecompenseerd door kredieten aan te gaan. Bepaalde weinig scrupuleuze kredietinstellingen surfen zelfs mee op de golf van heersende

³² Een onderscheid maken tussen de eigen en de gemeenschappelijk schulden en eigendommen, berekenen van het verschuldigd blijvende saldo in kapitaal en interesten, enz. ...

somberheid om kredietformules en krediethergroeperingen voor te stellen als mirakeloplossing om op het einde van de maand de eindjes aan elkaar te kunnen knopen.

Daarbij komen nog bijzonder onrustwekkende commerciële praktijken die de toevlucht tot krediet volkomen banaliseren: televerkoop, postorderverkoop, benadering via mail, op het internet, waarbij soms cadeautjes worden uitgedeeld of bepaalde beloftes worden gedaan. Het minste wat we kunnen zeggen is dat de toekenning van een krediet in dergelijke omstandigheden in strijd is met de geest van de wet die de kredietgever een strikte raadgevings- en informatieplicht oplegt...

Erger nog is de vaststelling op het terrein dat tal van kredietprofessionals kredieten toekennen zonder enig voorafgaand onderzoek van de kredietwaardigheid van de consument.

De Belgische wetgeving is op dat punt nochtans volkomen duidelijk: de professional moet de consument helpen, hem adviseren en het soort kredietovereenkomst uitkiezen, dat het meest aangepast is aan de financiële toestand van de consument en aan het doel van het krediet.

De kredietgever mag enkel een kredietovereenkomst sluiten als uit de informatie die hij moet inzamelen, blijkt dat de consument in staat zal zijn om de verplichtingen voortvloeiend uit de overeenkomst na te komen. Met andere woorden, als er geen aangepast krediet bestaat, heeft de kredietgever de plicht zich te onthouden.

Deze maatregelen werden de laatste jaren nog versterkt om de consument nog beter te beschermen en om het aantal kredieten te verminderen, dat wordt toegekend aan personen die niet beschikken over de financiële mogelijkheden om de terugbetaling te verzekeren.

Zo is de kredietgever sinds 2015³³ verplicht om, bij de toekenning van een krediet van meer dan € 500, een vragenlijst voor te leggen die "minstens betrekking heeft op het doel van het krediet, het inkomen, de personen ten laste, de lopende financiële verbintenissen waaronder het openstaand bedrag en het aantal kredieten in omloop" (art. VII.69). Sinds eind 2016 en begin 2017 komt het ook aan de kredietgever toe om te bewijzen dat hij zijn verplichtingen is nagekomen door een kredietdossier³⁴ aan te leggen. Bovendien legt een algemene gedragsregel de kredietgever voortaan de plicht op om eerlijk, billijk, transparant en professioneel te handelen³⁵ en om de kredietwaardigheidsbeoordeling op grondige³⁶ wijze uit te voeren.

³³ De wet van 19 april 2014, in voege getreden op 1 april 2015, voorziet ook nog andere maatregelen: Het krediet weigeren indien de aanvrager geregistreerd staat in het negatieve leuk voor een bedrag hoger dan € 1.000.

De kredietgever moet zijn beslissing om een krediet toe te kennen motiveren indien de aanvrager geregistreerd staat in het negatieve leuk voor een bedrag lager dan € 1.000.

³⁴ Artikel VII.133 §1 in voege getreden op 01/12/2016

³⁵ Art. VII.70 in voege getreden op 01/12/2016

³⁶ Art. VII.77 in voege getreden op 01/12/2016

Toch wijst **de praktijk** uit dat veel kredietgevers en/of kredietbemiddelaars zich beperken tot de (verplichte) raadpleging van de Centrale voor Krediet aan Particulieren en het voorleggen van een reeks gestandaardiseerde vragen. **Het krediet wordt vervolgens quasi automatisch toegekend** via een systeem van puntentoekenning in functie van de gegeven antwoorden (de "credit scoring" methode). Er wordt **geen enkel diepgaand onderzoek van het budget en de lasten van de aanvrager uitgevoerd**.

Aanbevelingen

De volgende aanbevelingen werden grotendeels uitgewerkt in de aanbevelingen van het platform Dag Zonder Krediet waarvan onze organisatie sinds 2007 stichtend lid is. Die aanbevelingen zijn beschikbaar op de website www.dagzonderkrediet.be³⁷.

1. De controles door de bevoegde publieke overheden versterken (in het bijzonder wat betreft de naleving van de informatie- en raadgevingsplicht bij de toekenning van het krediet) om een striktere toepassing en een betere naleving te verzekeren van de wettelijke bepalingen die beogen de consument een kwaliteitsvol krediet aan te bieden, hem tegen misbruik te beschermen en schuldoverlast tegen te gaan. Dat houdt in dat de administratie de mogelijkheid moet krijgen om aan "mystery shopping" te doen zodat inbreuken doeltreffend kunnen worden opgespoord;
2. Strengere sancties uitvaardigen zodat ze echt een ontradend effect hebben op kredietgevers en kredietbemiddelaars;
3. Verbieden dat ongevraagd een krediet mag worden aangeboden;
4. De Centrale voor Krediet aan Particulieren (CKP) van de NBB verbeteren zonder deze evenwel uit te breiden naar andere soorten schulden. Het gaat erom in de Centrale het werkelijk openstaande bedrag van de lopende kredieten te registreren (teneinde te kunnen beschikken over actuele gegevens), alsook de hergroeperingen of herfinancieringen van kredieten en de identiteit van de bemiddelaars (makelaars, verkopers, grootwarenhuizen) en het Beheerscomité van de CKP uit te breiden om een adequate vertegenwoordiging van de consumenten en schuldbemiddelaars te waarborgen.
5. Toezien op de individuele opvolging van de klachten op het niveau van de FOD Economie;
6. Promoten van het sociaal krediet.

³⁷ Zie de aanbevelingen van de DZK 2017 en 2018 op www.dagzonderkrediet.be.

III. AANBEVELINGEN EN VOORSTELLEN VOOR DE AANPASSING VAN DE GEWESTELIJKE EN LOKALE BELEIDSMATREGELEN DIE SPECIFIEK DE STRIJD TEGEN SCHULDOVERLAST BEOGEN

1. De strijd tegen de opeenstapeling van onrechtmatige kosten

Tal van Brusselse openbare schuldeisers (gemeenteontvangers in het kader van parkeerretributies, bijvoorbeeld, de MIVB, openbare ziekenhuizen, enz.) doen voor de invordering van hun onbetaalde rekeningen tegenwoordig een beroep op gerechtsdeurwaarderskantoren die volgens het "no cure no pay"-principe werken of die de geest van de wet op de minnelijke invordering van schulden niet naleven.

Soms zijn de algemene voorwaarden zelf van deze openbare schuldeisers niet in overeenstemming met de wet en laten ze de aanrekening van buitensporige kosten toe. Zie in dat verband de aanbevelingen op federaal niveau, op pagina 17 en volgende hierboven.

1.1. Harmoniseren van de kosten die van schuldenaars worden gevorderd in het kader van de parkeerretributies in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De Ordonnantie van 22 januari 2009 houdende de organisatie van het parkeerbeleid en de oprichting van het Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap had, onder meer, tot doel de harmonisering van de aard van de parkeertickets door de retributie op te leggen voor alle gemeenten, de harmonisering van de procedures voor de invordering van deze retributies en de beperking van de administratieve kosten die mogen worden gevorderd³⁸.

Spijtig genoeg laat de tekst van de ordonnantie aan duidelijkheid te wensen over en moeten we vaststellen dat de grote meerderheid van de gemeentelijke reglementen in Brussel het volgende beding bevatten: "*alle invorderingskosten zullen ten laste worden gelegd van de schuldenaar en zullen worden berekend op basis van het tarief voor akten van gerechtsdeurwaarders in burgerlijke en handelszaken zoals vastgelegd in het KB van 30 november 1976*".

Deze bedingen geven deurwaarders de mogelijkheid om het principiële verbod van de wet op de minnelijke schuldinvordering te omzeilen volgens hetwelk "*degene die de activiteit van minnelijke invordering verricht (of dit nu een deurwaarder of een incassobureau is), aan de schuldenaar geen bezoldiging of vergoeding voor de invordering van schulden mag vragen*".

³⁸ Artikels 37 en 38 §4

Dergelijke bedingen zijn overigens onrechtmatig en van rechtswege nietig krachtens het Wetboek van economisch recht dat ook van toepassing is op gemeenten³⁹⁴⁰⁴¹.

Zoals u zal kunnen vaststellen in de hierna volgende voorbeelden, leiden deze bedingen al snel tot een verhoging van de invorderingskosten die ten laste worden gelegd van de schuldenaar.

Zo kregen wij bijvoorbeeld voor de gemeente Sint-Joost volgende afrekening te zien nadat het dossier in handen was gegeven van de gerechtsdeurwaarder:

³⁹ Een gemeente is een onderneming in de zin van het Wetboek van economisch recht en meer bepaald van titel III, boek VI van genoemd Wetboek: "Consumentenovereenkomsten".

⁴⁰ Artikels VI 83, 17° en 24° van het Wetboek van economisch recht bepalen immers dat, om wettig te zijn, het strafbeding wederkerig moet zijn en een schadevergoedend karakter moeten hebben, dat wil zeggen dat het beding het nadeel moet herstellen, dat werkelijk door de schuldeiser werd geleden als gevolg van de niet-uitvoering of de gedeeltelijke uitvoering van de verbintenissen van de consument. Dit artikel heeft een rationae materiae toepassingsgebied dat veel ruimer is dan het artikel 1234 van het Burgerlijk Wetboek, aangezien het van toepassing is op elke "overeenkomst" (in de ruime zin) gesloten tussen een onderneming en een consument. Het arbitragehof heeft aldus geoordeeld dat deze bepaling van toepassing was op de algemene voorwaarden van de NMBS ook al hebben die voorwaarden een reglementair karakter (zie het arrest van 26/10/2005). Zie ook Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 "betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten" + Arrest BKK van het HvJ-EU van 3/10/2013)

⁴¹ Het strafbeding verliest zijn schadevergoedend karakter wanneer het duidelijk niet evenredig is: "Het beding dat ertoe strekt in geval van niet-uitvoering of vertraging in de uitvoering van de verbintenissen van de consument, schadevergoedingsbedragen vast te stellen die duidelijk niet evenredig zijn aan het nadeel dat door de onderneming kan worden geleden, is automatisch nietig. Advies van 17/02/2011, pagina 2: <http://economie.fgov.be/fr/binaries/CCA%2029 tcm326-120916.pdf>

Le principal		231,00
- 12/11/2016 11:54 1PFX035 FORD Place Houwaert 16F (363173607004)	40,00	
- 30/12/2016 12:33 1PFX035 FORD Place Houwaert 17F (363653705773)	40,00	
- 30/12/2016 14:12 1PFX035 FORD Rue de Brabant 23 (363653905433)	40,00	
- 15/11/2011 09:25 069AYM FIAT Armand Steurssquare 12 (113193100174)	37,00	
- 14/11/2011 14:00 069AYM FIAT Verboeckhavenstraat 10 (113183303679)	37,00	
- 28/12/2011 09:27 069AYM FIAT Armand Steurssquare 10 (113623300127)	37,00	
Total		231,00
Lettre de sommation : 12/01/2017		18,97
Lettre de sommation : 13/02/2017		18,97
droit de recette : 21/06/2017		14,45
Droit d'acompte :21/06/2017		8,23

Sous-total		291,62
Païement : 21/06/2017		-231,00
Droit d'acompte		4,99
Reste dû en Euro		65,61

We stellen vast dat de hoofdsom van elke retributie bij de tweede betalingsherinnering reeds werd vermeerderd met € 15,00 en € 12,00 (afhankelijk van hetgeen werd bepaald in het gemeentelijk reglement dat in voege was op het ogenblik van de "overtreding").

Daarbij komen vervolgens nog de kosten eigen aan de deurwaarder, zijnde een bedrag € 65,61.

Dat betekent dat, nog vóór de dagvaarding, de aangerekende invorderingskosten ertoe geleid hebben dat de totale rekening bijna het dubbel bedraagt van wat in hoofdsom verschuldigd was. Het bedrag van de zes retributies was immers gelijk aan € 150, terwijl de deurwaarder in de minnelijke fase uiteindelijk een bedrag vordert van € 296,61, zijnde een vermeerdering van 100%. **Hierbij dient opgemerkt dat de gemeente geen enkel voordeel haalt uit deze vermeerdering, enkel de deurwaarder wordt hier beter van.**

Zelfde voorbeeld voor een parkeerretributie ingevorderd door de Stad Brussel:

Le principal - 08/09/2012 14:04 IBWI858 Mercedes Adolphe Max Bd. f62 (601137336629)	40,00	40,00
Total		
Lettre de sommation : 29/04/2013		40,00
droit de recette : 14/05/2013		18,20
Droit d'acompte : 14/05/2013		13,89
		4,80
Sous-total		
Paieement : 14/05/2013		76,89
Lettre de sommation : 01/07/2013		-40,00
Droit d'encaissement		18,20
Droit d'acompte		0,12
		4,84
Reste dû en Euro		60,05

Aanbeveling: De bedragen plafonneren die van de in gebreke blijvende schuldenaar kunnen worden gevorderd.

Wij bevelen aan om artikel 38 §4, tweede lid, als volgt te wijzigen, om te voorkomen dat in parkeerreglementen bedingen worden opgenomen "op maat van de gerechtsdeurwaarders".

Art. 38 § 4. In de gevallen bedoeld in § 1, derde lid, in § 2, derde lid en in § 3, tweede lid, moet een van de parkeerstewards bedoeld in artikel 42 van deze ordonnantie, op de voorruit van het voertuig een document achterlaten met een uitnodiging om de forfaitaire parkeerretributie binnen de vijf dagen te voldoen.

In geval van niet-betaling van de forfaitaire retributie binnen die termijn, en overeenkomstig artikel 5 van de wet betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument, mogen enkel de schadevergoedingen die in het gemeentelijk reglement zijn vastgelegd van de gebruiker worden gevorderd. Die schadevergoedingen worden als volgt vastgesteld: € XXXX per betalingsherinnering met een maximum van € XXX voor het geheel van de procedure van administratieve en minnelijke invordering, ongeacht of deze door de gemeente zelf dan wel door een derde wordt gevoerd.

In geval van niet-betaling op het einde van de minnelijke fase worden de verschuldigde bedragen via gerechtelijke weg ingevorderd of in overeenstemming met artikel 137 bis van de nieuwe gemeentewet (Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

1.2. Harmoniseren van de kosten die van schuldenaars worden gevorderd in het kader van gas- en elektriciteitsrekeningen

Artikel 25 sexies, §2, 1° van de elektriciteitsordonnantie en artikel 20 quater, §1, 1° van de gasordonnantie, die de kosten beperken die van de schuldenaar mogen worden gevorderd tijdens een minnelijke invorderingsprocedure **laten aan duidelijkheid te**

wensen over. Zie in dat verband advies 140 van 04/05/2012 van Brugel (pagina 9 en volgende)⁴².

Als we er de algemene voorwaarden van Sibelga⁴³ op naslaan, blijken de kosten die vanaf de 2de betalingsherinnering worden aangerekend, de wettelijke grens van € 55 te overschrijden.

Hoewel we hierover weinig klachten ontvangen van de diensten schuldbemiddeling, lijkt het ons toch nuttig om de wettekst alsook de algemene voorwaarden van Sibelga duidelijker te formuleren.

Aanbevelingen

1. De tekst van de gas- en elektriciteitsordonnanties duidelijker opstellen en meer bepaald artikel 25 sexies, §2, 1° van de elektriciteitsordonnantie en artikel 20 quater, §1, 1° van de gasordonnantie overeenkomstig het advies nr.140 van Brugel.

2. De algemene voorwaarden van Sibelga als volgt wijzigen om de gevorderde kosten in overeenstemming te brengen met de wettelijk opgelegde maxima:

“3. Betaling van de door Sibelga opgemaakte facturen

In het algemeen moet het factuurbedrag betaald worden binnen de 15 kalenderdagen volgend op de verzendingsdatum. Bij niet-betaling binnen deze termijn wordt een herinnering verstuurd. Bij niet-betaling binnen de 15 kalenderdagen na de verzending van de herinnering wordt een ingebrekestelling verstuurd en zullen de verschuldigd blijvende bedragen via alle wettelijke middelen ingevorderd worden. De verzending van een herinnering en/of ingebrekestelling resulteert in de facturering van administratieve kosten. Het bedrag van deze administratieve kosten wordt gepubliceerd op de website www.sibelga.be. Bovendien mag het factuurbedrag vanaf de verzending van de herinnering of de ingebrekestelling vermeerderd worden met een forfaitaire vergoeding gelijk aan 10% van het factuurbedrag, met een minimum van € 50. Tot slot kan elke onbetaalde factuur vanaf de ingebrekestelling een rente opbrengen tegen het wettelijke tarief, die van rechtswege invorderbaar is, per maand vertraging (waarbij elke begonnen maand geldt als volledige maand).

In alle gevallen kunnen de gevorderde kosten, behoudens de rente aan het wettelijke tarief, niet meer bedragen dan € 55 overeenkomstig artikel 20 quater, §1, 1° van de Ordonnantie van 1 april 2004 betreffende de organisatie van de gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, betreffende wegenisretributies inzake gas en elektriciteit en houdende wijziging van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.”

1.3. Harmoniseren van de kosten die van schuldenaars worden gevorderd in het kader van ziekenhuisfacturen

De algemene voorwaarden van het IRIS-net van ziekenhuizen zijn moeilijk toegankelijk of zelfs helemaal onvindbaar op de respectievelijke websites van de betreffende ziekenhuizen.

⁴² <https://www.brugel.brussels/publication/document/adviezen/2012/nl/advies-20120504-140.pdf>

⁴³ De algemene voorwaarden kunnen worden geraadpleegd op hun website: <https://www.sibelga.be/nl/algemene-voorwaarden>

Ze zijn niet eenvormig en verschillen vrij grondig, afhankelijk van het ziekenhuis.

Verder stellen we vast dat sommige algemene voorwaarden van het Iris-net ook bedingen bevatten, die in strijd zijn met de wet van 2002 betreffende de minnelijke invordering van schulden en die een deurwaarder of een incassobureau de mogelijkheid zouden kunnen bieden om kosten aan te rekenen die normaal gesproken voor rekening zijn van de schuldeiser.

Bijvoorbeeld: “Het UMC Sint-Pieter behoudt zich het recht voor om iedere onbetaalde factuur vanaf de eerste herinnering aan een gerechtsdeurwaarder te richten voor gerechtelijke invordering.

Elke verzending aan de deurwaarder geeft automatisch aanleiding tot de vermeerdering van de hoofdsom van de factuur met een forfaitair bedrag van € 50, onverminderd later aan te rekenen invorderingskosten.”

We treffen dergelijke bedingen ook aan bij andere ziekenhuizen buiten het Iris-net.

Zo bepalen de algemene voorwaarden⁴⁴ van het Erasmusziekenhuis het volgende:

“Alle kosten voor minnelijke of gerechtelijke invordering via een gerechtsdeurwaarder zijn ten laste van de debiteur. Die kosten zullen worden berekend in overeenstemming met het koninklijk besluit van 30/11/1976 tot vaststelling van het tarief voor akten van gerechtsdeurwaarders in burgerlijke en handelszaken en van het tarief van sommige toelagen.”

Het kantoor belast met het incassobeheer is het kantoor van deurwaarder Leroy dat, op basis van bovenstaand beding, aan debiteurs kosten in rekening brengt voor zijn tussenkomst in het kader van de minnelijke invordering.

Aanbevelingen

1. De algemene voorwaarden van de ziekenhuizen wijzigen om deze in overeenstemming te brengen met de wet op de minnelijke invordering. Zo moeten de kosten voor minnelijke invordering duidelijk worden vermeld (bedragen). Bovendien zou moeten worden bepaald dat er in de minnelijke fase geen enkele andere schadevergoeding mag worden gevorderd van de consument, noch door de onderneming zelf, noch door degene die de schuld minnelijk invordert voor rekening van de onderneming. Wat de kosten voor gerechtelijke invordering betreft, deze mogen enkel ten laste worden gelegd van de debiteur na wijzing van het vonnis waarin hij in het ongelijk wordt gesteld.

“De kosten voor minnelijke invordering bedragen XXXX. De kosten voor gerechtelijke invordering zullen ten laste worden gelegd van de debiteur indien hij veroordeeld wordt tot de betaling van de gevorderde bedragen. Die kosten zullen worden berekend in overeenstemming met het koninklijk besluit van 30/11/1976 tot vaststelling van het tarief voor akten van gerechtsdeurwaarders in burgerlijke en handelszaken en van het tarief van sommige toelagen.”

⁴⁴ Raadpleegbaar op:

https://www.erasme.ulb.ac.be/sites/default/files/files/articles/2016/declaration_dadmission.pdf

2. **Harmoniseren** van de algemene voorwaarden zodat deze gelijklopen voor alle ziekenhuizen van het IRIS-net.
3. Ervoor zorgen dat de algemene voorwaarden van de ziekenhuizen **makkelijk kunnen worden geraadpleegd** (met name op de websites van de ziekenhuizen).

1.4. Harmoniseren van de kosten die van schuldenaars worden gevorderd in het kader van een interventie van de DBDMH

Het kantoor van Meester Leroy, gerechtsdeurwaarder, is ook gelast met het incassobeheer voor de DBDMH.

In geval van niet-betaling worden de verschuldigde bedragen vermeerderd met 15% in overeenstemming met artikel 5, c van het Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 27 november 1997 houdende vaststelling van het tarief voor het dringende ziekenwagenvervoer uitgevoerd door de Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp.

Wij stellen sinds enkele jaren vast dat het gerechtsdeurwaarderskantoor in zijn afrekeningen bovendien voor alle dossiers een vermeerdering van € 50 aanrekent.

Voor die vermeerdering wordt verwezen naar de algemene voorwaarden van de DBDMH. Echter, noch de DBDMH, noch de deurwaarder gelast met de invordering heeft ons ooit de algemene voorwaarden overgemaakt. En ook al zouden die algemene voorwaarden bestaan, ze zouden niet in overeenstemming zijn met de regels die in voornoemd besluit worden uitgevaardigd en zouden daarom moeten worden geschrapt. Wanneer schuldbemiddelaars bij de deurwaarder de forfaitaire vermeerdering betwisten, die meer bedraagt dan de 15% bepaald door het besluit, laat hij die vordering vallen. Toch is het spijtig dat er eerst zoveel energie moet worden verspild om dat resultaat te bereiken; bovendien betalen veel consumenten de vermeerdering omdat ze niet weten dat deze niet wettig is. Wij zijn van mening dat deze praktijk ontoelaatbaar is en moet worden veroordeeld.

Voorbeelden van afrekeningen van mr. Leroy voor de DBDMH:

Le décompte s'établit comme suit :

Le principal		
- Fact : VEA0696018 du 23/07/2012. Transport en ambulance du 07/07/2012 (069601800231)	59,16	59,16
Les intérêts		
- Intérêts à partir du 23/08/12 jusqu'au 01/01/13 % soit 12,00 % soit 2,55		2,55
Majoration forfaitaire (Conditions Générales)	50,00	50,00
Total		111,71
Reste dû en Euro		111,71

Le décompte s'établit comme suit :

Le principal		30,08
- Fact : VEA0649541 du 13/09/2011. Transport en ambulance du 03/08/2011 (064954100195)	57,07	
- Intervention FAMU 064954100195	-26,99	
Les intérêts		4,02
Majoration forfaitaire (Conditions Générales)	50,00	50,00
Total		84,10
Paie ment : 16/03/2012		-10,00
Paie ment : 10/05/2012		-10,00
Paie ment : 15/06/2012		-10,00
Paie ment : 18/07/2012		-10,00

Aanbevelingen

1. De algemene voorwaarden van de DBDMH desgevallend wijzigen om deze in overeenstemming te brengen met art. 5 c van het Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 27 november 1997 houdende vaststelling van het tarief voor het dringende ziekenwagenvervoer uitgevoerd door de Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp.
2. Een effectieve controle uitoefenen op de minnelijke invordering uitgevoerd voor rekening van de DBDMH en misbruiken bestraffen.

1.5. De invorderingsprocedures van Vivaqua versoepelen

Wij maken ons zorgen over de methoden die Vivaqua (Hydrobru) gebruikt in het kader van de invordering van onbetaalde schulden.

Een gezin dat zijn factuur niet kan betalen, kan Vivaqua (Hydrobru) vragen om akkoord te gaan met een afbetalingsplan. Soms doet het gezin een beroep op een sociale dienst of op een dienst schuldbemiddeling om het hierbij te helpen. Door de toekenning van een afbetalingsplan zouden gezinnen in moeilijkheden dus over een bijkomende termijn moeten kunnen beschikken alvorens de procedure van staking van de levering voorzien in artikel 5 van de Ordonnantie van 8 september 1994 tot regeling van de drinkwatervoorziening via het waterleidingnet in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, wordt opgestart.

Spijtig genoeg eiste Vivaqua tot voor kort dat de gebruikers hun schuld terugbetaalden alvorens de volgende factuur werd uitgegeven. Voor de meest kwetsbare gebruikers of in geval van abnormaal verbruik/facturatie (bijvoorbeeld als gevolg van een lek), was het eenvoudigweg onmogelijk om aan deze eis te voldoen. Vaak was het voor hen niet mogelijk om een aanzuiveringsregeling van hun schuld voor te stellen binnen de opgelegde termijn van 4 to 6 maanden zonder in de problemen te komen wat betreft de

betaling van kosten die noodzakelijk zijn voor een leven in overeenstemming met de menselijke waardigheid (huur, gas, elektriciteit, voedingsmiddelen, gezondheidszorgen).

Eens de afsluitprocedure was ingezet en de ingebrekestelling naar de gebruiker was verzonden werd er overigens geen enkel afbetalingsplan meer toegekend en was geen enkele onderhandeling meer mogelijk (behoudens de betaling van de volledige schuld)... Als er een afbetalingsplan werd overwogen, moest dit verplicht via de vrederechter worden aangevraagd.

Deze praktijken zijn in strijd met de ratio legis van artikel 5 van voornoemde ordonnantie, dat volgens de voorbereidende werken⁴⁵ tot doel had *“de OCMW's de kans te geven om preventief op te treden om gebruikers in moeilijkheden steun of bijstand te bieden voordat het distributiebedrijf naar de rechter stap”*.

Ze hebben dramatische gevolgen voor de meest kansarme consumenten aangezien het effect ervan is dat hen gerechtskosten worden aangerekend, die het bedrag van de oorspronkelijke vordering ruim overschrijden.

Bovendien dienen de financiële tussenkomsten van de OCMW's (om de afsluiting van het water te vermijden of om de heraansluiting te bekommen) steeds vaker om onder meer die gerechtskosten te dekken, wat een verhoging van de via het Sociaal Waterfonds terugbetaalde bedragen tot gevolg heeft.

Dat fonds wordt door alle Brusselaar gefinancierd en is zeker niet bedoeld om dergelijke bijkomende lasten te dragen.

Overigens, wanneer ze niet worden terugbetaald, blijven die kosten ten laste van Vivaqua waardoor ze uiteindelijk zorgen voor een duurdere waterfactuur.

Wij zijn dan ook verheugd te vernemen dat momenteel met de OCMW's wordt gepraat over een versoepeling van de procedure, ook al blijven tot op heden nog veel vragen onbeantwoord.

Wij zijn ervan overtuigd dat de strijd tegen waterarmoede de invoering van meerdere maatregelen vereist, en dat er op de lange termijn moet gedacht worden. Wij halen in dit memorandum slechts een element van deze complexe problematiek aan. Maar wij benadrukken nu reeds dat het van het grootste belang en tevens dringend is om de invorderingsprocedure te versoepelen en na te denken over een preventief beleid om zoveel mogelijk de verzwaring van de schuld en de afsluiting van een elementaire en levensnoodzakelijke nutsvoorziening zoals water te vermijden.

Wij zijn van mening dat gebruikers redelijke afbetalingsplannen moeten kunnen bekommen alvorens in gebreke te worden gesteld, en zonder dat ze hiervoor verplicht een beroep moeten doen op een OCMW. Bovendien moet ook worden gedacht aan de talrijke vzw's die in Brussel op het terrein actief zijn en mensen in kansarmoede helpen en begeleiden.

⁴⁵ A-314/2-93/94.

Aanbevelingen

Ervoor zorgen dat gebruikers (al dan niet begeleid door een sociale dienst) redelijke afbetalingsplannen kunnen bekomen zodra ze een factuur krijgen die ze niet volledig kunnen betalen.

Een redelijk afbetalingsplan is een regeling die, zowel wat de duur als wat het bedrag betreft, concreet en geval per geval rekening houdt met de financiële toestand van het gezin (inkomsten, lasten en schulden), met de achterstallen en met de komende vervaldagen.

Systematisch invoeren van de maandelijks facturatie voor individuele meters.

Ervoor zorgen dat het OCMW dat tussenkomt in het kader van artikel 5 van de ordonnantie een redelijk afbetalingsplan kan voorstellen en de gerechtelijke invorderingsprocedure staken tijdens het sociaal onderzoek van het OCMW.

Het gaat erom, conform de geest van de ordonnantie, te vermijden dat een beroep wordt gedaan op de vrederechter, met alle nutteloze kosten die hiermee gepaard gaan, door het OCMW de mogelijkheid te bieden om, afhankelijk van de resultaten van het sociaal onderzoek, ofwel de volledige schuld te betalen, ofwel een minnelijke aanzuiveringsregeling voor te stellen.

Verlengen van de termijn van één maand voorzien in artikel 5 van de ordonnantie om het OCMW in staat te stellen op doeltreffende wijze preventief op te treden.

Het OCMW moet onder meer kunnen controleren (1) of er sprake is van overmatig verbruik en, in voorkomend geval, welk de oorzaak hiervan is, en (2) of het juiste tarief werd toegepast om de factuur desgevallend te laten verbeteren. Ten slotte (3) moet het OCMW de tijd krijgen om, rekening houdend met de inkomsten en laste van het gezin, een duurzame oplossing te vinden.

Die oplossing kan erin bestaan dat de onbetaalde facturen volledig of gedeeltelijk door het OCMW worden betaald indien de schuldenaar aan de voorwaarden voldoet, of dat een redelijke aanzuiveringsregeling wordt voorgesteld zoals hierboven omschreven onder punt 1.

Een kosteloze verzoeningsprocedure inrichten voor de vrederechter voorafgaand aan de procedure ten gronde.

Een minder dure procedure dan de dagvaarding voorzien om een zaak aanhangig te maken bij de feitenrechter (inleiding bij verzoekschrift eerder dan bij dagvaarding)

1.6. De procedures voor de toewijzing van overheidsopdrachten omkaderen om de aanrekening van onrechtmatige kosten tegen te gaan

Zoals hierboven uiteengezet onder punt 1.6 in onze aanbevelingen op federaal niveau, zal de deurwaarder in het “no cure no pay” model dat door sommige deurwaarderskantoren wordt toegepast, zowel in de minnelijke als in de gerechtelijke

fase, slechts een financiële tussenkomst vragen van de schuldeiser als er gelden kunnen worden geïnd van de schuldenaar.

In de praktijk biedt dit “no cure no pay” model een aanzienlijk concurrentievoordeel voor de deurwaarderskantoren die hun cliënten immers veel lagere tarieven kunnen aanbieden dan deze van de incassobureaus.

Toch is deze praktijk strijdig met de bepalingen van openbare orde die de onpartijdigheid en onafhankelijkheid van de gerechtsdeurwaarder beogen te garanderen.

Daarnaast heeft ze ook dramatische gevolgen voor de schuldenaars aangezien ze de gerechtsdeurwaarder ertoe aanzet om onnodig veel handelingen van gedwongen tenuitvoerlegging te verrichten.

Het is naar onze mening dan ook van essentieel belang om deze onwettige praktijken op alle beleidsniveaus te bestrijden, om openbare overheden te sensibiliseren voor deze problematiek en om aanbestedende overheden de nodige tools aan te reiken om zich te kunnen verzetten tegen deze praktijken in de toewijzing van overheidsopdrachten.

Aanbeveling: De procedures voor de toewijzing van overheidsopdrachten op gewestelijk en lokaal niveau beter omkaderen om de aanrekening van onrechtmatige kosten en de toepassing van het “no cure no pay” principe tegen te gaan, door de uitwerking van een gids voor goede praktijken ter zake, naar het voorbeeld van wat reeds werd gedaan in de strijd tegen sociale dumping⁴⁶.

⁴⁶ Deze “Gids voor goede praktijken in overheidsopdrachten” werd opgesteld op basis van het verslag van de werkzaamheden van de werkgroep “Bestrijding van sociale dumping”, die werd ingesteld op basis van een beslissing van de Brusselse Regering betreffende de omzetting van Richtlijn 2014/24/EU inzake de plaatsing van overheidsopdrachten en de bestrijding van sociale dumping. <https://esr.irisnet.be/observatory/nuttige-publicaties-en-documenten/gids-voor-goede-praktijken-in-overheidsopdrachten>

2. ondersteunen van het werk van de diensten schuldbemiddeling

2.1. Verhogen van de financiële middelen van de diensten schuldbemiddeling

De diensten schuldbemiddeling worden overstelpt met aanvragen.

Die situatie is niet nieuw. De diensten schuldbemiddeling trokken reeds aan de alarmbel in het 9de Verslag over de armoede in het BHG dat in 2004 is verschenen. Vandaag is het probleem nog prangender geworden door de verslechterde economische situatie. **De wachttijden worden alsmaar langer en alsmaar meer diensten zijn soms maandenlang niet meer in staat om nieuwe aanvragen in behandeling te nemen!**

Hoe sneller een dienst schuldbemiddeling kan optreden, hoe groter zijn speelruimte en hoe meer mogelijkheden er zijn om de situatie van de persoon met schuldoverlast te helpen verbeteren.

De huidige wachttijden bij de Brussels diensten voor schuldbemiddeling maken het voor een persoon met een hulpvraag onmogelijk om binnen een redelijke termijn de verhoopde bijstand te bekomen.

Deze situatie leidt er ook toe dat sommige diensten schuldbemiddeling enkel aanvragen van welbepaalde bevolkingscategorieën in behandeling nemen. Dat heeft tot gevolg dat bepaalde personen gemarginaliseerd raken en dat hen de toegang tot de schuldbemiddeling wordt ontzegd. Die personen kunnen dan misschien wel een beroep doen op andere diensten, maar dat zorgt dan weer voor meer aanvragen bij die andere diensten die zelf al overwerkt zijn, maar toch de hulpvragen aanvaarden die elders werden geweigerd.

Kwaliteit versus kwantiteit

De situatie van gezinnen met schuldoverlast is doorgaans uiterst complex op het ogenblik dat ze bij de diensten schuldbemiddeling komen aankloppen.

De behandeling van dossiers inzake schuldoverlast zorgt voor een grote werklust. Het vereist een sociale begeleiding en een opvolging op lange of zelfs zeer lange termijn, teneinde de betrokkenen in staat te stellen om op duurzame wijze uit de toestand van schuldoverlast te geraken. De administratieve taken zijn erg zwaar en nemen een zeer groot deel van de werktijd in beslag, en dat gaat soms zelfs ten koste van het contact met de persoon zelf en van een grondig onderzoek van de dossiers (controleren van de schuldvorderingen, juridische en economische aspecten, ...).

Bovendien vereist de behandeling van deze dossiers veel technische kennis (onder meer een grondige kennis van juridische en economische zaken) die de bemiddelaar moet verwerven en onderhouden.

Op deze eisen, die een garantie vormen voor een kwaliteitsvolle dienstverlening, kan niets worden afgedongen.

De Brusselse schuldbemiddelaars hebben zo goed en zo kwaad als het gaat, geprobeerd om het hoofd te bieden aan de toenemende druk. Echter, door zoveel mogelijk mensen te willen helpen, krijgt uiteindelijk het geheel van de cliënten te maken met een verminderde dienstverlening. De kwantiteit tast de kwaliteit aan.

Wij zijn verheugd over de financiële middelen die recent werden vrijgemaakt in het Brussels Gewest, **maar de ingezette middelen blijven duidelijk onvoldoende om tegemoet te komen aan alle behoeften van de Brusselse bevolking op het vlak van schuldbemiddeling.**

Toch is het van essentieel belang dat de betreffende diensten de personen in een situatie van schuldoverlast snel en doeltreffend kunnen ontvangen.

Verder is het belangrijk dat preventief kan worden gewerkt naar kwetsbare personen toe, voordat hun situatie hopeloos wordt.

Bovendien moet er ook over gewaakt worden dat de diensten schuldbemiddeling zich verder kunnen blijven ontwikkelen binnen de sociale diensten van het verenigingsleven, die een ander publiek bereiken dan de OCMW's.

Aanbevelingen

De diensten schuldbemiddeling, ongeacht of deze tot de private (verenigingen) of de openbare sector (OCMW's) behoren, de nodige middelen geven om:

- Tegemoet te komen aan de toenemende hulpvraag van mensen met schuldoverlast;
- Te voldoen aan de hoge eisen van professionalisme en opleiding die gepaard gaan met schuldbemiddeling (aanwezigheid van een jurist, noodzaak om regelmatig opleidingen te volgen);
- Preventief te werken en de preventie van overmatige schuldenlast laten erkennen als een taak van de diensten schuldbemiddeling, zoals de curatieve schuldbemiddelingspraktijk dat is.

Deze specifieke en recurrente financiering zou de volledige loonlast moeten dekken, maar ook de aanstelling-, werking- en opleidingskosten van de medewerkers (maatschappelijk assistenten en juristen) van de diensten schuldbemiddeling.

2.2. Meer erkenning voor het werk van de schuldbemiddelaar

De minnelijke schuldbemiddeling wordt geregeld door slechts weinig wetteksten: de enige verwijzing ernaar bestaat uit een bepaling in de wet op het consumentenkrediet, die dan nog een verbod uitvaardigt. De minnelijke schuldbemiddeling inzake schulden voortvloeiend uit een consumentenkrediet is dus verboden, behalve indien ze wordt toegepast door advocaten, notarissen en gerechtsdeurwaarders enerzijds, of erkende private of openbare instellingen anderzijds.

De erkenningsvoorwaarden van de diensten schuldbemiddeling worden bepaald door de gewesten, zonder dat daarbij wordt vastgelegd hoe een minnelijke schuldbemiddeling moet verlopen.

Wat de rechten van elk van de partijen aan de bemiddeling betreft, brengt de minnelijke bemiddeling vanuit juridisch oogpunt geen enkele wijziging met zich mee: wat de schuldeisers betreft, worden uitvoerende maatregelen niet opgeschort (beslaglegging, boedelafstand, uitdrijving, afsluiting, ...) en blijven de interessen lopen. Zij kunnen weigeren om te onderhandelen en/of de regeling die hen wordt voorgesteld te aanvaarden.

De schuldenaars van hun kant blijven hun inkomen genieten en kunnen het naar eigen goeddunken beheren. Zij hoeven geen bijzondere toestemming te bekomen om een handeling te stellen die een impact zou kunnen hebben op hun financiële toestand en zij kunnen het proces te allen tijde stopzetten.

De enige middelen waarover de minnelijke schuldbemiddelaars beschikken om het proces te doen slagen, zijn hun onderhandelingscapaciteiten en hun overtuigingskracht.

Dat lijkt erg mager ten opzichte van de middelen waarover sommige schuldeisers beschikken en ten opzichte van de mechanismen waarop gerechtsdeurwaarders een beroep kunnen doen (vooral wanneer zij tussenkomen in de fase van de gerechtelijke invordering). Zo heeft de minnelijke schuldbemiddelaar geen enkele bevoegdheid om zijn aanzuiveringsregeling door de schuldeisers te doen aanvaarden; zijn vaststellingen/conclusies/beslissingen werpen geen bijzonder gewicht in de schaal. Het budget dat hij heeft opgesteld of de vaststelling van onvermogen die hij heeft gedaan in het kader van een (bijvoorbeeld) huisbezoek hebben geen enkele bijzondere bewijskracht. Het staat schuldeisers vrij hier geen rekening mee te houden, meer te eisen of dit alles gewoon naast zich neer te leggen.

Deze beperkingen zijn het voornaamste zwakke punt van de schuldbemiddeling: zoals we eerder al stelden, **bevoordeelt het systeem de facto de meest volhardende schuldeisers die het minst geneigd zijn om samen te werken aangezien de wet hen toestaat om zich op hun waarborg te beroepen of om hun privileges te doen gelden ondanks de lopende bemiddeling.** Zo kan een bankier altijd een schuldoverdracht uitvoeren of daarmee dreigen om grotere betalingen te bekomen. Op dezelfde wijze kan een gerechtsdeurwaarder een roerend beslag leggen of ermee dreigen daartoe over te gaan als drukkingsmiddel om een betaling te bekomen.

Vanuit sociaal en economisch standpunt, blijkt een minnelijke schuldbemiddeling nochtans uiterst nuttig, in het bijzonder als goedkoop alternatief voor de collectieve schuldenregeling.

De diensten schuldbemiddeling leveren werk dat niet alleen de samenleving in haar geheel ten goede komt, maar ook alle schuldeisers. Zij stellen namelijk terugbetalingsoplossingen voor die afgestemd zijn op de werkelijke mogelijkheden van de persoon in situatie van schuldoverlast en hem tegelijkertijd een leven in overeenstemming met de menselijke waardigheid garanderen.

Er is evenwel een minimum aan tijd nodig om concrete aanzuiveringsoplossingen uit te werken, die de persoon in kwestie zal kunnen uitvoeren en naleven. Het opmaken van de inventaris van de schulden, de wettigheid van de vorderingen en van de

aangespannen procedures onderzoeken, het oplijsten van de activa en het vastleggen van het budget van de betrokkene, ... het zijn allemaal taken die onontbeerlijk zijn als voorbereiding op de schuldbemiddeling zelf. Het correct uitvoeren van deze taken vergt echter tijd waarover de diensten schuldbemiddeling niet altijd beschikken.

Terwijl minnelijke oplossingen zouden kunnen gevonden worden, die voor beide partijen gunstig zijn, blijven de procedures lopen. Sommige schuldeisers aarzelen zelfs niet om hun invorderingsprocedure nog te versnellen wanneer ze vernemen dat hun debiteur wordt opgevolgd door een dienst schuldbemiddeling.

Om een verergering van de schuldoverlast van de betrokken persoon te vermijden, menen wij dat het wenselijk is om een periode van opschorting van de invorderingsprocedure in te voeren teneinde de diensten schuldbemiddeling in staat te stellen hun voorbereidend werk grondig uit te voeren alvorens oplossingen voor de situatie van schuldoverlast aan te brengen.

Aanbevelingen

In deze context lijkt het ons onontbeerlijk om de diensten schuldbemiddeling meer speelruimte te gunnen:

1. door een **moratorium** in te stellen voor schuldeisers, waarbij de maatregelen van tenuitvoerlegging gedurende een éénmaal hernieuwbare periode van 3 maanden worden opgeschort, tijd die kan worden gebruikt om de haalbaarheid van een minnelijke bemiddeling te onderzoeken.
2. door een statuut toe te kennen aan de vaststellingen van de schuldbemiddelaar: de voorstellen van aanzuiveringsregelingen of, bij gebrek daaraan, de vaststellingen van onvermogen die een dienst schuldbemiddeling opstelt, zouden een bijzonder gewicht in de schaal moeten werpen.

Zo zou de dienst schuldbemiddeling voor personen in extreme armoede waarvoor een collectieve schuldenregeling geen enkele zin heeft (omdat het aangaan van nieuwe schulden onvermijdelijk is), op basis van een diepgaand sociaal onderzoek (gegrond op een huisbezoek en op het bewijs van de inkomsten van het gezin), bevoegd moeten zijn om een vermoeden van onvermogen op te stellen, waardoor alle procedures van gedwongen tenuitvoerlegging zouden worden opgeschort gedurende een hernieuwbare periode van één jaar.

2.3. De erkende diensten schuldbemiddeling aanmoedigen om aan gerechtelijke bemiddeling te doen

De gerechtelijke bemiddelaar wordt aangewezen door de arbeidsrechter en gekozen te midden van de advocaten, notarissen en deurwaarders, of te midden van de diensten schuldbemiddeling van de OCMW's of van de erkende sociale diensten die hiertoe een aanvraag hebben in gediend.

Spijtig genoeg doen momenteel weinig erkende diensten schuldbemiddeling in Brussel ook aan gerechtelijke bemiddeling. Overigens worden degene die wel gerechtelijke bemiddeling aanbieden, steeds minder vaak aangesteld door de arbeidsrechtbank.

Wij menen dat de recente hervorming van het Waals Wetboek van Sociale Actie en Gezondheid (artikel 121), die ertoe strekt de OCMW's en vzw's aan te moedigen om deze bijkomende taak op zich te nemen, een stap in de goede richting is.

De diensten schuldbemiddeling die werken met multidisciplinaire teams (samengesteld uit juristen en maatschappelijk werkers) kunnen tijdens de gerechtelijke procedure immers een kwaliteitsvolle ondersteuning geven aan de personen die hier het meeste nood aan hebben (met name mensen in kansarmoede die tijdens de procedure budgetbegeleiding of extra steun nodig hebben).

Aanbeveling

Wij zijn van mening dat het belangrijk is om de Brusselse diensten schuldbemiddeling aan te moedigen om de gerechtelijke bemiddeling in hun takenpakket op te nemen en erover te waken dat zij over voldoende financiële en personeelsmiddelen beschikken om die opdracht te vervullen.

3. Steunen van projecten ter preventie van schuldoverlast

Het heeft geen zin om curatieve oplossingen voor schuldoverlast uit te werken, zonder tegelijkertijd ook aan preventie te doen. Zoals we in onze inleiding aangaven, kennen kansarmoede en haar logische gevolg, schuldoverlast, een opmars in België en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De hulp aan personen in een situatie van schuldoverlast moet verder worden uitgebreid, maar daarnaast is het van fundamenteel belang om kansarmoede en schuldoverlast bij voorrang te bestrijden door aan preventie te doen.

Nieuwe competenties ontwikkelen, een budget leren beheren, zich bewust zijn van wat echt telt, de eigen rechten beter kennen, onze consumptiemaatschappij kritisch leren bekijken, ... Kortom: keuzes maken met kennis van zaken en verantwoordelijkheid nemen voor het eigen consumptiegedrag zijn doeltreffende middelen in de strijd tegen schuldoverlast.

Het preventiewerk tegen schuldoverlast zou volgens ons van jongs af moeten beginnen, en in het bijzonder bij jongeren uit risicomilieus. Acties en campagnes in scholen moeten aangemoedigd worden zodat alle kinderen van een financiële vorming kunnen genieten.

Naast de reeds bestaande grootscheepse bewustmakingscampagnes, lijkt het ons bovendien van belang om ook kleinere preventieacties in het getouw te zetten, die specifiek aangepast zijn aan een leeftijdscategorie, een cultuur, een taal, een levenswijze en de concrete problemen van het doelpubliek (bijvoorbeeld jongeren, personen die een traject van sociaalprofessionele re-integratie afleggen, laaggeschoolden die soms geen boodschap hebben aan schriftelijke communicatie, ...).

De emancipatie van de consumenten veronderstelt immers dat opleidingen en informatie op maat worden aangeboden. Talrijke studies tonen aan dat preventieacties

die verwijzen naar de concrete problemen van het doelpubliek daadwerkelijk het consumptiegedrag kunnen sturen.

De materie is ruim en raakt aan een zeer brede waaier van disciplines. Het overbrengen van deze kennis vereist een al even uitgebreid gamma van methoden en hulpmiddelen en de inzet van uiteenlopende actoren.

Zo pleiten schuldbemiddelaars er al jaren voor om de preventie van overmatige schuldenlast te laten erkennen als een taak van de diensten schuldbemiddeling, zoals de curatieve schuldbemiddelingspraktijk dat is.

Helaas beschikken de diensten schuldbemiddeling niet over de personeels- en financiële middelen om preventieprojecten, die nochtans noodzakelijk zijn, te ontwikkelen en/of draaiende te houden en dat ondanks de behoeften van en talrijke aanvragen vanwege sociale diensten, scholen, opleidingscentra, werkgevers,...

Aanbevelingen

1. Specifieke en recurrente middelen toekennen – zowel op federaal niveau als op het niveau van de Gemeenschappen en Gewesten – om preventieprojecten van verenigingen, OCMW's, diensten schuldbemiddeling, referentiecentra ... op het terrein te steunen;
2. Een ruime verspreiding van informatie naar het grote publiek toe organiseren, met name om het bestaan en de rol van de nog te weinig bekende diensten schuldbemiddeling beter toe te lichten;
3. Modules voor financiële vorming ontwikkelen in scholen en bij jongeren.

4. De behoefte aan statistieken in het Brussels Gewest

Om dit immer evoluerende fenomeen beter te begrijpen, lijkt het ons van essentieel belang om over betrouwbare statistieken te kunnen beschikken voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Zoals het 9de Armoederapport al onderstreepte, lijdt Brussel onder een groot gebrek aan statistische gegevens met betrekking tot deze materie⁴⁷.

Hierbij moet worden opgemerkt dat het Brussels Gewest als enige niet beschikt over statistische gegevens met betrekking tot de werkzaamheden van de diensten schuldbemiddeling en de schuldoverlast van de gezinnen die door deze diensten worden opgevolgd.⁴⁸

⁴⁷ 9de Rapport over de staat van de armoede in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Observatorium voor Gezondheid en Welzijn, GGC, april 2004, pagina 67.

⁴⁸ In het Waalse Gewest heeft onze Waalse tegenhanger, het "Observatoire du Crédit et de l'Endettement" (Observatorium Krediet en Schuldenlast) als opdracht een jaarverslag te publiceren over de

Die informatie is nochtans van essentieel belang om de impact van de genomen maatregelen en de aangewende middelen te kunnen evalueren: Wie zijn de personen die gebukt gaan onder overmatige schuldenlast? Wat zijn de oorzaken van die overmatige schuldenlast? Wat is de impact van de schuldoverlast op hun gezondheid, hun inkomsten? Wat is de impact van de ingezette middelen en de geboden hulp? De uitdaging bestaat erin manieren te vinden om de kwaliteit te verbeteren van de diensten die aan personen met schuldoverlast worden aangeboden, de behoeften en verwachtingen van de betrokken personen beter te begrijpen en een samenhangend en doeltreffend beleid uit te werken, zowel op het vlak van schuldbemiddeling als op het vlak van de preventie van schuldoverlast.

Op het Brusselse niveau zou de analyse van gegevens die specifiek betrekking hebben op de schuldoverlast kunnen worden uitgevoerd in samenwerking met het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn.

Bovendien zouden op federaal niveau ook middelen moeten worden vrijgemaakt voor de financiering van studies om de efficiëntie te evalueren van de maatregelen die momenteel worden genomen in de strijd tegen schuldoverlast, alsook de economische rationaliteit ervan.

Aanbeveling

Recurrente financiële middelen toekennen aan het Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling zodat statistieken voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kunnen worden gegenereerd, in navolging van wat het Observatorium Krediet en Schuldenlast in Wallonië en het Vlaams Centrum Schuldenlast in Vlaanderen doen.

"Preventie en aanpak van schuldoverlast in het Waals Gewest", terwijl in Vlaanderen het Vlaams Centrum Schuldbemiddeling gelast is met de analyse van de gegevens overgemaakt door de diensten schuldbemiddeling.